

תורה אור • פרשת נח • מאמר 4

ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אי לכלם...

”ויאמר ה': הן עם אחד ושפה אחת לכולם”

אחדות והכללה ממשיכות אור נעלה יותר מכל מה שבחינה יחידה ונפרדת יכולה לקבל, ולכן בוני מגדל בבל אכן יכלו להצליח. אולם אחדות אמיתית בקדושה באה רק באמצעות ביטול; אחדות ללא ביטול עצמי הייתה מזינה את הרע, ולכן שלום בין מי שבטלים לה' הוא הכלי היחיד שמחזיק ברכה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/noach/4/

הנקודה

אחדות והכללה ממשיכות אור נעלה יותר מכל מה שבחינה יחידה ונפרדת יכולה לקבל, ולכן בוני מגדל בבל אכן יכלו להצליח. אולם אחדות אמיתית בקדושה באה רק באמצעות ביטול; אחדות ללא ביטול עצמי הייתה מזינה את הרע, ולכן שלום בין מי שבטלים לה' הוא הכלי היחיד שמחזיק ברכה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל כיצד יכול היה ה' לומר על בוני המגדל ש"לא ייבצר מהם כל אשר יזמו לעשות", כאילו יכלו לפעול בניגוד לרצונו, ולשם מה נועד המגדל. בעקבות רבי חיים ויטאל, הוא מסביר שהם התכוונו לכפות המשכת שפע באמצעות השמות הקדושים בלי להיות טובים. כדי לבאר זאת, שואל אדמו"ר הזקן מדוע, מבין השמות המקבילים לספירות, הוי' מציין גם את הכלי של תפארת. בקריאת "פתח אליהו" — "אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא" — הוא מבחין בין הספירות המוגדרות של אצילות לבין שורשן, "עשר ספירות הגנוזות", שאותן מכנה האריז"ל עקודים: כל העשר בכלי אחד, בדומה לכוחות הנשמה לפני שהם מתחלקים לאיברי הגוף. בנקודים עמדה כל ספירה בפני עצמה, והכלים נשברו (תוהו). בתיקון הן נכללות זו בזו באמצעות שם מ"ה, שהוא ביטול, וכך שורה בהן אור אין סוף. תפארת, מידתו של יעקב, היא הקו האמצעי המחבר, ולכן הוי' מאיר גם בכלי שלה. הבונים ביקשו להשיג את האור הנעלה הזה באמצעות אחדות בלבד, בלי ביטול; ה' פיזר אותם משום שעדיף שהרשעים יהיו נפרדים, ואילו איחוד הצדיקים מביא ברכה — השלום הוא כלי הברכה.

מבנה

1	השאלה על המגדל	¶1
כיצד ייתכן שלא ייבצר דבר מן הבונים, בניגוד לרצון ה', ולשם מה נועד המגדל? רבי חיים ויטאל: הם ביקשו לכפות שפע באמצעות השמות הקדושים בלי להיות ראויים לכך.		
2	הוי' בכלי של תפארת	¶2
השמות א"ל, אלקים והוי' מקבילים לכלים של חסד, גבורה ותפארת; מדוע גם הכלי של תפארת הוא הוי'? מובא "פתח אליהו".		
3	"אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא"	¶3-5
חכמת העצמות נעלית מכל ספירה מוגדרת. חכמת אצילות היא "ידועה", מפני שחכמת העולמות התחתונים משתלשלת ממנה בדרך של עילה ועלול, ואילו היא עצמה נמשכת מן הדרגה הנעלית ממנה בדרך של יש מאין.		
4	הספירות הגנוזות ועקודים, ומשל כוחות הנשמה	¶6-9
עשר הספירות הגנוזות הן עקודים של האריז"ל, כולן בכלי אחד, ונעלות בהרבה מאצילות. הדבר דומה לכוחות הנשמה, שהם אחד בתוך הנשמה ונחלקים רק באיברי הגוף.		
5	הירידה לנקודים	¶10
בנקודים עומדת כל ספירה בפני עצמה, כאות יחידה שנקרעה ממילה. גם עקודים נמוכים בהרבה מאור אין סוף; הקו והרשימו מציגים אותו דפוס, והשאלה נותרת פתוחה.		

6 תוהו ותיקון; שם מ"ה

¶11

תוהו נשבר משום שספירותיו היו נפרדות; בתיקון הן נעשות פרצופים הכוללים זה את זה, ואור אין סוף שורה במקום שיש בו חיבור. ההכללה באה באמצעות שם מ"ה, שהוא ביטול.

7 תפארת, תורה ושלום

¶12

תפארת, הקו האמצעי של יעקב, מחברת בין חסד לגבורה, ולכן הו"י מאיר גם בכלי שלה. תורת הו"י היא שלום, והשלום בא באמצעות ביטול, יסוד התורה, העבודה וגמילות החסדים.

8 תוכנית הבונים ותשובת ה'

¶13-17

הם ביקשו את השפעת הנעלה של הו"י באמצעות אחדות בלבד, ודחו את הביטול. מכיוון שאחדות אכן ממשיכה שפע מלמעלה, תוכניתם הייתה יכולה להצליח ולהזין את הרע; לכן בלל ה' את שפתם. פיזור הרשעים וכינוס הצדיקים מועילים לעולם, שהרי השלום הוא כלי הברכה.

מושגים

עשר הספירות הגנוזות עשר ספירות הגנוזות

שורשי הספירות כפי שהם קיימים לפני כל חלוקה, "חכמה שאינה חכמה ידועה" שב"פתח אליהו". המאמר מזהה אותן עם עקודים

עקודים, נקודים, ברודים עקודים נקודים וברודים

שלושת השלבים של הספירות לפי הארז"ל: כולן קשורות בכלי אחד; נקודות נפרדות (תוהו, שבו נשברו הכלים); ומבנים הקשורים זה בזה (תיקון).

חכמה ידועה חכמה ידיעה

החכמה המוגדרת של אצילות, שיש לה כלי משלה. היא נקראת "ידועה" מפני שהחכמה הניתנת לידיעה בעולמות התחתונים משתלשלת ממנה שלב אחר שלב.

הכללה התכללות

כל ספירה כוללת את כל האחרות. במקום שיש בו הכללה וחיבור, שורה אור נעלה יותר מאין סוף.

שם מ"ה שם מ"ה

הו"י במילוי העולה לגימטרייה 45 (מ"ה). הוא מסמל ביטול ומביא לידי התכללות בעולם התיקון.

יש מאין לעומת עילה ועלוליש מאין / עילה ועלול

תוצאה שאין בה דמיון למקורה, כפי שאצילות באה ממה שלמעלה ממנה, לעומת גרסה תחתונה של סיבתה, כפי שהעולמות התחתונים באים מאצילות (השתלשלות).

הקו והרשימוהקו והרשימו

לאחר הצמצום, הקו הוא האור שנמשך לתוך החלל הפנוי, והרשימו הוא רושם האור שנותר. הקו מאיר בכל עולם לפי מידתו; הרשימו כולל את כל העולמות.

קטע 1 • 11

השאלה על המגדל

1 ויאמר ה' הן עם אחד^{1,2} ושפה אי לכלם כו' ועתה לא יבצר מהם וגו'.

"ויאמר ה': הן עם אחד ושפה אחת לכולם" וגו', "ועתה לא יבצר מהם" וגו'.

המאמר פותח בדברי ה' על בוני מגדל בבל: מכיוון שהם עם אחד ובעלי שפה אחת, לא יהיה דבר שיתכננו שיימנע מהם. המאמר כולו יסביר מדוע האחדות שלהם העניקה להם כוח כזה.

ולכאורה תמוה איך לא יבצר³ מהם נגד רצונו ית' ומי זה אמר ותהי אם⁴ ה' לא צוה. גם מה היי מחשבותם לעשות מגדל וראשו בשמים⁵ שכל זה תמוה.

לכאורה הדבר תמוה: כיצד ייתכן שלא יבצר מהם דבר בניגוד לרצונו ית'? "מי זה אמר ותהי, ה' לא ציווה"? וגם מה הייתה כוונתם בבניית מגדל "וראשו בשמים"? כל הדברים הללו תמוהים.

יש כאן שתי שאלות. ראשית, דבר אינו יכול להתרחש בניגוד לרצון ה' — כפי שנאמר באיכה, דבר אינו מתקיים אלא אם כן ה' ציווה — אז כיצד יכול היה ה' לומר שתוכניתם, שהוא התנגד לה, תצליח? שנית, מה באמת ביקשו להשיג באמצעות מגדל שראשו מגיע לשמים?

אך הנה בלקיית להרחי"ו ז"ל⁶ כתב בענין דור הפלגה שכוונתם היי להמשיך להם השפעת טובה בהכרח בכח שמוש השמות⁷ אף אם לא היו טובים כו' ע"ש.

אך הנה בלקוטי תורה של רבי חיים ויטאל ז"ל כתב בעניין דור הפלגה, שכוונתם הייתה להמשיך לעצמם השפעת טובה בהכרח, בכוח שימוש השמות [הקדושים], אף אם לא היו טובים וכו', עיין שם.

אדמו"ר הזקן מפנה לכתבי רבי חיים ויטאל, גדול תלמידיו של האריז"ל, המסביר שבוני המגדל ביקשו לכפות על עצמם שפע של ברכה באמצעות השמות הקדושים — לקבל טוב מלמעלה אף שהם עצמם לא היו טובים. יתר המאמר מסביר כיצד הדבר יכול היה לפעול ומדוע ה' עצר אותם.

קטע 2 • 21

הוי בכלי של תפארת

2 וביאור הענין יובן במ"ש בכהאריז"ל ובפרדס⁸ בענין ז' שמות שאינן נמחקין^{9,10} שם אל בחדש שם אלקים בגבורה ושם הוי"ה בתפארת.

ביאור העניין יובן ממה שכתוב בכתבי האריז"ל ובפרדס בעניין שבעה שמות שאינם נמחקים: שם אל בחדש, שם אלקים בגבורה ושם הוי' בתפארת.

הגמרא מונה שבעה שמות של ה' שאסור למוחקם. האריז"ל ורבי משה קורדובירו (בפרדס רימונים שלו) מקבילים את השמות האלה לספירות: שם אל לחדש, אלקים לגבורה והוי' (השם בן ארבע האותיות) לתפארת.

ופי' דהיינו בהכלים דחגית כי האור הוא בכולם משם הוי"ה ורק בהכלים הוא בחדש שם אל כו'.

ופירושו, שהכוונה היא לכלים של חגית, שהרי האור שבכולם הוא משם הוי', ורק בכלים הוא שם אל בחדש וכו'.

בכל ספירה יש אור — הגילוי שבתוכה — וכלי, הצורה שמכילה אותו. אדמו"ר הזקן מסביר שהאור שבכולן הוא מהוי'; השמות השונים מתייחסים לכלים בלבד, והם שמעניקים לכל ספירה את אופייה המיוחד.

ובתפארת אפי' בהכלי מאיר שם הוי"ה¹¹ (ועמ"ש בפ' בא¹² בפסוק בעצם היום הזה). ולהבין זה מפני מה בתפארת הוא הכלי ג"כ מבחי' שם הוי"ה¹³ משא"כ בשארי הספי'.

אבל בתפארת גם בכלי מאיר שם הוי' (ועיין במה שכתוב בפרשת בא על הפסוק "בעצם היום הזה"). ויש להבין מדוע בתפארת גם הכלי הוא מבחינת שם הוי', שלא כמו בשאר הספירות.

תפארת היא יוצאת הדופן: גם הכלי שלה הוא הוי', ולא רק האור. מדוע תפארת שונה משאר הספירות? השאלה תיענה בפסקה 12, לאחר הסבר ארוך על האופן שבו הספירות נכללות זו בזו.

ויש להבין מ"ש במאמר דפתח אליהו¹⁴ אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן. חסד דרועא ימינא כו' חכמה מוחא בינה לבא¹⁵ כו'.

ויש להבין את מה שנאמר במאמר פתח אליהו: "אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן. חסד דרועא ימינא" וכו'; "חכמה מוחא, בינה לבא" וכו'.

כדי להבין את התשובה, אדמו"ר הזקן פונה ל"פתח אליהו", הקטע המפורסם שבהקדמת תיקוני הזוהר. הקטע מתאר את ה' כמוציא עשרה "תיקונים", עשר הספירות, ומקביל אותם לאיברי הגוף: חסד לזרוע ימין, חכמה למוח ובינה ללב.

קטע 3 • 311-5

"אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא"

3 וכל ספירה אית לה שם ידיעא כו' ואנת לית לך שם ידיעא אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא.¹⁶

"וכל ספירה אית לה שם ידיעא" וכו', "ואנת לית לך שם ידיעא, אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא".

פתח אליהו ממשיך: לכל ספירה יש "שם ידוע" — זהות מוגדרת ומסוימת — ואילו לה' עצמו אין שם ידוע. הוא חכם, אך לא בחכמה שאפשר להגדיר; הוא מבין, אך לא בבינה שאפשר להגדיר.

דהנה תחלה הזכיר חו"ב חכמה מוחא ובינה לבא ומהו שאמר אח"כ אנת הוא חכים דאין ר"ל אנת הוא חכים שמתלבש באותו בחי' חכמה שהזכיר תחלה שהוא מהע"ס.

שהרי תחילה הזכיר חכמה ובינה — "חכמה מוחא ובינה לבא" — ומה פירוש הדברים כשהוא אומר אחר כך "אנת הוא חכים"? אין הכוונה לומר שה' חכם מפני שהוא מתלבש באותה בחינת חכמה שהזכירה תחילה, שהיא אחת מעשר הספירות

הקושי הוא שהקטע זה עתה כינה את חכמה "המוח" ואת בינה "הלב". לכן "אנת הוא חכים" אינו יכול להתכוון שה' מתלבש באותה חכמה, אחת מעשר הספירות — שאם כן היה זה רק חזרה על מה שכבר נאמר.

דמדקאמר וכל ספירה אית לה שם ידיעא ואנת לית לך שם ידיעא אנת הוא חכים. זה מורה דפי' אנת הוא חכים הוא ג"כ בבחי' דלית לך שם ידיעא.

מכך שנאמר "וכל ספירה אית לה שם ידיעא, ואנת לית לך שם ידיעא, אנת הוא חכים", משמע שגם פירוש "אנת הוא חכים" ההקשר מוכיח זאת: "אנת הוא חכים" בא מיד לאחר "לית לך שם ידיעא". לכן גם חכמתו של ה' עצמה היא מעבר לכל שם מוגדר — חכמה שאינה אחת מן הספירות הידועות

ההקשר מוכיח זאת: "אנת הוא חכים" בא מיד לאחר "לית לך שם ידיעא". לכן גם חכמתו של ה' עצמה היא מעבר לכל שם מוגדר — חכמה שאינה אחת מן הספירות הידועות

4 ואלו בהתלבשות אור א"ס ב"ה בע"ס דאצי' אזי נקרא הוא ית' בשם לפי הספי' שמתלבש בה

כאשר אור אין סוף ברוך הוא מתלבש בעשר הספירות דאצילות, הוא ית' נקרא בשם לפי הספירה שבה הוא מתלבש

כאשר אור אין סוף מתלבש בספירות של אצילות, העולם העליון ביותר, ה' נקרא בשם השייך לאותה ספירה — כפי שמופיע ברשימת שבעת השמות שהובאה לעיל

כמ"ש בפרדס שער השמות^{17,18} באריכות וכנ"ל שם אל בחסד כו'. וא"כ איך יתכן בחי' אנת הוא חכים וגם לית לך שם ידיעא.¹⁹

כמו שכתוב באריכות בפרדס, שער השמות, וכאמור לעיל: שם אל בחסד וכו'. ואם כן, איך ייתכן לומר "אנת הוא חכים" וגם "לית לך שם ידיעא"?

הדברים מבוארים בפרדס רימונים, בשער השמות. אם כן, השאלה מתחדדת: אם כשאומרים שה' "חכם" מתכוונים שהוא בספירה מסוימת, הרי שיש לו שם ידוע — כיצד יכול תיקוני הזוהר לומר גם "אנת הוא חכים" וגם "לית לך שם ידיעא"?

אלא הפי' דמתחלה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ואע"ג דאפיקת עשר תקונין²⁰ שהם ע"ס דתקון דאצי' אשר כל ספירה היא בחינה מיוחדת מזולתה חכמה חסד כו'

אלא הפירוש הוא, שתחילה נאמר "אנת הוא חד ולא בחושבן"; ואף על פי ש"אפיקת עשר תקונין", שהן עשר הספירות דתיקון — דאצילות, שבהן כל ספירה היא בחינה נבדלת מחברתה — חכמה, חסד וכו'

התשובה מתחילה מראשית הקטע: "אנת הוא חד ולא בחושבן" — אחדות ה' אינה "אחד" במובן של מספר. ואף על פי כן, הוא הוציא את עשר הספירות הנבדלות של עולם התיקון באצילות, שכל אחת מהן שונה מחברתה

וא"כ הוה ס"ד שגם בהעצמות יש ח"ו ג"כ בחינות מיוחדות חכמה חסד כו' לזה אומר שאינו כן כי בחי' אנת הוא חכים הוא ולא בחכמה ידיעא.

הרי היה מקום לחשוב שגם בעצמותו, חס ושלום, יש בחינות נבדלות — חכמה, חסד וכו'. על כך נאמר שאין הדבר כן, שכן "אנת הוא חכים" פירושו "ולא בחכמה ידיעא".

אפשר היה לחשוב שמכיוון שהספירות נבדלות זו מזו, גם בעצמותו של ה' יש חלקים נפרדים — חכמה כאן וחסד שם. אליהו שולל זאת: בעצמות יש "חכמה", אך לא חכמה מוגדרת וידועה הנבדלת מן השאר.

ר"ל כי חכמה דאצי' נקי' חכמה ידיעא אע"פ שהיא ג"כ באמת למעלה מעלה ממהות חכמה דבי"ע מ"מ כיון

כלומר, חכמה דאצילות נקראת "חכמה ידיעא". אף על פי שגם היא, באמת, נעלית לאין ערוך ממהות החכמה שבבריאה, יצירה ועשיה, מכל מקום, מכיוון ש

חכמה דאצילות נקראת "חכמה ידיעא". היא נעלית לאין ערוך מחכמת שלושת העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — אך בחלק הבא מוסבר מדוע גם היא עדיין נקראת "ידועה".

שהיא מקור ושרש להן נקראת חכמה ידיעא והיינו ששם הוא בחי' כלים ממש חכמה יש לה כלי בפ"ע בינה בפ"ע.

היא מקור ושורש להן, נקראת היא "חכמה ידיעא". והיינו, ששם יש בחינת כלים ממש: לחכמה יש כלי בפני עצמו ולבינה כלי בפני עצמו.

מכיוון שהיא מקור לחכמת העולמות התחתונים, ומכיוון שבאצילות יש כלים ממש ונפרדים — חכמה בכלי משלה ובינה בכלי משלה — חכמה דאצילות נחשבת חכמה מוגדרת, "ידועה".

5 וזהו דייקא בע"ס דאצילוי. אבל מה דאנת הוא חכים הוא לא בחכמה ידיעא כלל עד שהתהוות חכמה

דאצי' מבחי' אנת הוא חכים הוא

זה דווקא בעשר הספירות דאצילות. אבל "אנת הוא חכים" אינו בחכמה ידיעא כלל, עד שהתהוות חכמה דאצילות מבחינת "אנת הוא חכים" היא

הספירות ה"ידועות" שייכות לאצילות. החכמה שב"אנת הוא חכים" אינה חכמה ידועה כלל, והפער ביניהן מוחלט: חכמה דאצילות מתהווה ממנה כפי שדבר מתהווה מאין.

ע"ד התהוות יש מאין ולא בחי' עילה ועלול כלל ולא ע"ד התהוות חכמה דבי"ע מחכמה דאצי' שזה נקי' ג"כ השתלשלות שלכך נקי' חכמה דאצי' חכמה ידיעא ואיך היא ידיעא

על דרך התהוות יש מאין, ולא בדרך עילה ועלול כלל; ואין זה דומה להתהוות חכמה דבריאה, יצירה ועשיה מחכמה דאצילות, שגם היא נקראת השתלשלות. לכן חכמה דאצילות נקראת "חכמה ידיעא". ובמה היא ידועה?

מובחנים כאן שני אופנים של התהוות. יש מאין פירושו שהתוצאה אינה דומה כלל למקורה; עילה ועלול פירושו שהעלול הוא גרסה נמוכה יותר של העילה. חכמת העולמות התחתונים מתהווה מחכמה דאצילות באופן השני, ולכן היא חלק משרשרת ההשתלשלות.

אלא שלפי שחכמה דביי"ע נתהווה ממנה עיי השתלשלו והיא גלויה וידועה לכך גם החכמה דאצי נקי חכמה ידיעא.²¹

אלא משום שחכמה דבריאה, יצירה ועשיה התהווה ממנה בדרך השתלשלות, והיא גלויה וידועה, לכן גם חכמה דאצילות נקראת "חכמה ידיעא".

כך מוסבר הכינוי "ידועה": חכמת העולמות התחתונים, שמתהווה שלב אחר שלב מחכמה דאצילות, גלויה וניתנת לידעה. מכיוון שמה שמשתלשל ממנה ידוע, גם מקורה — חכמה דאצילות — נקרא "ידוע".

קטע 4 • 61-9

הספירות הגנוזות ועקודים, ומשל כוחות הנשמה

6 וכמו עי"ד שנק' אדם דאצי אדם דעשיה. משא"כ בחי' אנת הוא חכים הוא לא בחכמה ידיעא וזהו הנקי בלשון הפרדס עשר ספירות הגנוזות²² במאצילן שעייז אמר אנת הוא חכים כו'.

וכמו על דרך שנקרא אדם דאצילות "אדם דעשיה". מה שאין כן בחינת "אנת הוא חכים", שאינה בחכמה ידיעא; וזו נקראת בלשון הפרדס "עשר ספירות הגנוזות במאצילן", שעליהן נאמר "אנת הוא חכים" וכי

"אדם" הוא הכינוי הקבלי למבנה המלא של עשר הספירות בעולם. גם אדם דאצילות, אף שהוא נעלה לאין ערוך ממה שמתחתיו, נחשב כאדם דעשיה ביחס למה שלמעלה ממנו. החכמה שב"אנת הוא חכים" היא מה שפרדס רימונים מכנה "עשר ספירות הגנוזות במאצילן" — שורשי הספירות כפי שהם בתוך ה' עצמו.

וענין זה עולה בקנה אחד עם מ"ש בע"ח שיש עקודים נקודים וברודים והיינו שבעקודים כל הע"ס הם עקודים בכלי א' ואין שם שום

ענין זה עולה בקנה אחד עם מה שכתוב בעץ חיים, שיש עקודים, נקודים וברודים. והיינו, שבעקודים כל עשר הספירות עקודות בכלי אחד, ואין שם שום

עץ חיים של האריז"ל מתאר שלושה שלבים מוקדמים של הספירות: עקודים, נקודים וברודים. בעקודים כל עשר הספירות כלולות בכלי אחד, ואין ביניהן חלוקה.

התחלקות כלל לע"ס²³ ובנקודים הוא שנחלקו לעשר נקודות וברודים הוא עולם התיקון בחי' פרצופים כו' וז"ש אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תקונין שהם ע"ס דברודים.

התחלקות כלל לעשר ספירות; בנקודים הן התחלקו לעשר נקודות; וברודים הוא עולם התיקון, בחינת פרצופים וכו'. וזהו שאמר אליהו "אנת הוא דאפיקת עשר תקונין", שהן עשר הספירות דברודים.

בנקודים הספירות נפרדות לעשר נקודות מבודדות — מצב שהמאמר יסביר בהמשך כעולם התוהו. בברודים, עולם התיקון, הן נעשות פרצופים — מבנים שלמים שבהם כל ספירה כוללת את האחרות. "עשר תקונין" של אליהו הן הספירות של ברודים.

אמנם שרשם ומקורם שהם בחי' עקודים הרי הם בכלי אי' ממש כל הבחי' חוי"ב כו' והיינו לפי שהם למעלה מעלה ממהות בחי' חכמה ובינה הידועים דאצילות

אמנם שורשן ומקורן, שהוא בחינת עקודים, הרי הן כולן ממש בכלי אחד — כל הבחינות, חכמה ובינה וכו'. והיינו, מפני שהן למעלה מעלה ממהות בחינת חכמה ובינה הידועות דאצילות

במקורן, עקודים, חכמה, בינה ושאר הבחינות כולן נמצאות ממש בכלי אחד. הדבר אפשרי מפני שמדרגה זו נעלית לאין ערוך מחכמה ובינה המוגדרות דאצילות.

(והתהוות חכמה ובינה דאצילות הוא יש מאין היינו ע"י צמצום אי"ק וצמצום הדיקנא²⁴ עד דא"י א יונקים רק מבחי' שערות כו' משא"כ מאצי' לבריאה אינו רק ע"י פרסא שאינו מערך הצמצומים אלו שבין אי"ק לאצילות ולכן נק' ²⁵ השתלשלות)

והתהוות חכמה ובינה דאצילות היא יש מאין, כלומר, על ידי צמצום אדם קדמון וצמצום הדיקנא, עד שאבא ואמא יונקים (רק מבחינת שערות וכו'; מה שאין כן מאצילות לבריאה, הוא רק על ידי פרסא, שאינה בערך הצמצומים הללו שבין אדם קדמון (לאצילות, ולכן נקראת השתלשלות)

הערת אגב בסוגריים: בין אדם קדמון — המדרגה העליונה מאצילות — לאצילות יש צמצומים חריפים, של אדם קדמון ושל ה"דיקנא", עד שאבא ואמא (חכמה ובינה דאצילות) מקבלים רק דרך ה"שערות", צינורות דקים של אור. זו התהוות של יש מאין. בין אצילות לבריאה יש רק פרסא, מחיצה, ולא צמצום מאותו סוג; לכן המעבר הוא שרשרת רציפה של השתלשלות

ולכן נקראים בשם ע"ס הגנוזות. ויובן עד"מ כי הנה כחות הנפש²⁶ המתלבשים באברי הגוף הרי הם מתחלקים כל כח מהות בפ"ע ובאבר מיוחד בפ"ע.

ולכן הן נקראות בשם "עשר ספירות הגנוזות". והעניין יובן על דרך משל: כוחות הנפש המתלבשים באברי הגוף מתחלקים, וכל כוח הוא מהות בפני עצמה ובאבר מיוחד בפני עצמו

לכן הן נקראות "גנוזות". לשם המחשה פונה אדמו"ר הזקן לנפש האדם: כוחותיה, כשהם מתלבשים בגוף, נפרדים זה מזה, וכל אחד פועל באמצעות איבר משלו

כח הראיה בעין וכח השמיעה באוזן וכח המעשה בידיים. וכן בכחות עליונים מהן כח השכל במוח וכח המדות בלב.

כוח הראייה בעין, כוח השמיעה באוזן וכוח המעשה בידיים. וכך גם בכוחות הנעלים מהם: כוח השכל במוח וכוח המדות בלב

הראייה פועלת באמצעות העין, השמיעה באמצעות האוזן והעשייה באמצעות הידיים; וכך גם הכוחות הנעלים — השכל במוח והרגשות בלב. בגוף כל כוח נפרד ויש לו מקום משלו

7 והנה כל כחות אלו נמשכים ומתפשטים מן הנפש האחת שהיא עצם²⁷ אי ואיכ החילוקי כחות הני"ל כשהיו עדיין כלולים בהנפש ודאי היו כולם בהתכללות אחת ממש בלי שום התחלקות וכמו שהנפש היא עצם אי.

והנה כל הכחות הללו נמשכים ומתפשטים מן הנפש האחת, שהיא מהות אחת. ואם כן, הכחות השונים שהוזכרו לעיל, כשהיו עדיין כלולים בנפש, היו בוודאי כלולים כולם ממש כאחד, בלי שום התחלקות, כשם שהנפש היא מהות אחת.

כל כחות הנפש באים מנפש אחת, והנפש היא מהות פשוטה ואחת. לכן, לפני שהכחות נמשכו אל הגוף, כשהיו עדיין בתוך הנפש, הם היו חייבים להיות מאוחדים לגמרי, ללא כל הפרדה.

8 ואיך הוא זה והלא אנו רואים ראייה ושמיעה הם שני בחינות שונות זו מזו אלא ודאי משום כשהיו בחי' וכיצד ייתכן הדבר? והרי אנו רואים שראייה ושמיעה הן שתי בחינות שונות זו מזו. אלא בוודאי, כאשר

?קושיה: ראייה ושמיעה הן בבירור דברים שונים. כיצד אפשר לומר שהן "אחת" בנפש

כחות אלו בנפש הם בבחי' דקה ורוחני יותר לאין שיעור מכשהם אח"כ בגוף החומרי עד ששם הם כולם מיוחדים כאלו הם רק דבר²⁸ אי ממש.

כחות אלה היו בנפש, הם היו בבחינה דקה ורוחנית לאין שיעור מכפי שהם לאחר מכן בגוף הגשמי — עד כדי כך ששם כולם מיוחדים כאלו הם ממש דבר אחד בלבד.

התשובה היא שבתוך הנפש הכחות קיימים בצורה עדינה ורוחנית לאין שיעור מכפי שהם בגוף, ולכן שם הם מאוחדים באמת לדבר אחד. הדבר ישמש משל לספירות: באצילות הן עשר בחינות נפרדות, אך בשורשן הנעלם הן אחת.

9 ועדיין יובן הנמשל שענין ע"ס דאצי" שהם כל בחי' בכלי בפ"ע²⁹ חכמה בחי' בפ"ע וחסד בפ"ע כו' ועל דרך זה יובן הנמשל: עשר ספירות דאצילות, שכל אחת מהן היא בחינה בכלי בפני עצמו — חכמה היא בחינה בפני עצמה וחסד בפני עצמו וכו'.

כעת מיישמים את המשל. ספירות אצילות דומות לכחות הנפש לאחר שנכנסו לגוף: כל אחת נפרדת, ויש לה כלי משלה — חכמה כאן וחסד שם.

אבל בשרשן בבחי' ע"ס הגנוזות הם בעילוי יותר דק ונעלה לאין קץ עד ששם הם כולם רק דבר אי ממש וזהו שהן עקודים בכלי אי ממש.

אבל בשורשן, בבחינת עשר ספירות הגנוזות, הן במעלה עדינה ונעלית לאין קץ, עד ששם כולן ממש דבר אחד בלבד; וזהו שהן עקודים בכלי אחד ממש.

השורש שלהן, עשר הספירות הגנוזות, דומה לכחות הנפש בתוך הנפש עצמה: הן עדינות ונעלות עד כדי כך שהן דבר אחד בלבד. זה פירוש "עקודים" — כל הספירות קשורות יחד בכלי אחד.

וזה שבאצי" חכמה וחסד הם שני דברים שונים זמ"ז היינו לפי שחכמה דאצי" אינה בערך כלל מהות החכמה דעקודים וכנ"ל שהיא הנקי חכמה ידיעא.

והעובדה שבאצילות חכמה וחסד הם שני דברים שונים זה מזה היא משום שחכמת אצילות אינה בערך כלל למהות החכמה דעקודים, וכפי שנאמר לעיל, היא הנקראת "חכמה ידיעא".

מדוע אפוא חכמה וחסד הם דברים נפרדים באצילות? מפני שחכמת אצילות היא מסוג מציאות שונה מחכמת עקודים, ולא גרסה נמוכה מעט יותר שלה. לכן היא נקראת "חכמה ידיעא", ואילו חכמת עקודים אינה כך.

קטע 5 • 101

הירידה לנקודים

10 והנה אח"כ נמשך בחי' עולם הנקודים ושם כל ספי' בפ"ע והן עשר נקודות. והיינו שכבר ירדו בירידה גדולה ממדרגת ע"ס דעקודים שהן כולם דבר אי' כנ"ל משא"כ בע"ס דנקודים וזהו כמו בחי' חכמה ידיעא כו'.

לאחר מכן נמשכה בחינת עולם הנקודים, ושם כל ספירה עומדת בפני עצמה והן עשר נקודות. כלומר, הן כבר ירדו ירידה גדולה ממדרגת עשר הספירות דעקודים, שהן כולן דבר אחד, כנזכר לעיל; לא כך הוא בעשר הספירות דנקודים, וזה דומה לבחינת "חכמה ידיעא" וכו'.

לאחר עקודים בא עולם הנקודים, שבו כל ספירה עומדת לבדה כנקודה נפרדת. זו ירידה גדולה מעקודים, שבו כולן דבר אחד; ספירות הנקודים כבר מוגדרות ונפרדות, כמו "חכמה ידיעא".

(והרי מובן גודל הצמצום והירידה כי מלבד זה שבעקודים וע"ס הגנוזות היו בעילוי רב יותר עד שנק' חכים ולא בחכמה ידיעא כנ"ל.

ומובן אפוא גודל הצמצום והירידה: מלבד העובדה שבעקודים ובעשר הספירות הגנוזות הן היו במעלה נעלית הרבה יותר, (עד שהן נקראות "חכים ולא בחכמה ידיעא", כנזכר לעיל,

הקטע המוסגר הארוך מסביר עד כמה גדולה הירידה מעקודים לנקודים. ההבדל הראשון כבר הוזכר: בעקודים החכמה נעלית כל כך עד שהיא "חכים ולא בחכמה ידיעא".

הרי עוד זאת כי התם כיון שכולן בכלי אי' ואין בהם שום התחלקות אי"כ בהמשכת בחי' חכמה עד"מ הרי יש בזה כל הע"ס הגנוזות יחד ולא בחי' חכמה בפ"ע כיון דהתם אין חכמה בחי' בפ"ע כלל לבדה.

יש גם זאת: מכיוון ששם כולן בכלי אחד ואין בהן שום התחלקות, הרי שבהמשכת בחינת חכמה, למשל, יש בה יחד כל עשר הספירות הגנוזות, ולא בחינת חכמה בפני עצמה, שכן שם החכמה כלל אינה בחינה בפני עצמה לבדה.

ההבדל השני: מכיוון שבעקודים הכול בכלי אחד, כל מה שנמשך מבחינת "חכמה" שלה הוא למעשה כל עשר הספירות הגנוזות יחד. אין שם דבר כזה חכמה בפני עצמה.

כִּי־א כל העִיִּס הגְנוּזוֹת הֵם דְּבַר³⁰ אִי מִמֶּשׁ. אִי־כ אֵין שִׁיךְ כִּלְל לֹמֵר הַמִּשְׁכַּת חֲכָמָה בִּפְיֵע כִּי־א הַמִּשְׁכַּת דְּבַר הַנְּקִי עִיִּס הַגְנוּזוֹת כִּי־יחַד.

אלא כל עשר הספירות הגנוזות הן ממש דבר אחד. ואם כן, כלל לא שייך לומר שנמשכת חכמה בפני עצמה, אלא נמשך הדבר הנקרא עשר הספירות הגנוזות וכו' יחד.

לכן בעקודים אי אפשר אפילו לדבר על המשכת חכמה לבדה. מה שנמשך הוא השלם האחד הנקרא עשר הספירות הגנוזות

משאִי־כ בבחי' עִיִּס דְּנִקּוּדִים נִתְצַמְצַם לִהְיוֹת חֲכָמָה נִמְשַׁכַּת בַּחֲיִי אִי לִבְדָּה מִמֶּשׁ וְכֵן חֶסֶד כִּי.

לא כן בבחינת עשר הספירות דנקודים: שם הצטמצמה ההמשכה כך שחכמה נמשכת ממש בבחינה אחת לבדה, וכן חסד וכו'

בנקודים האור הצטמצם, כך שחכמה נמשכת בבחינה אחת לבדה, חסד לבדו וכן הלאה. השלם התחלק לחלקים

והרי מובן שאין ערוך כלל בחי' חכמה כשהיא בפִּיֵע לבחי' הכוללת כל העִיִּס יחד ממש וכמו שאין ערוך אות אחת הנפרדת מתיבת למשפחותיכם^{31, 32, 33} עדִי־מ לגבי התיבה כולה כשהיו כל האותיות יחד.

ומובן אפוא שאין ערך כלל בין בחינת חכמה בפני עצמה לבין הבחינה הכוללת ממש את כל עשר הספירות יחד — בדומה לאות אחת שנפרדה מן התיבה "למשפחותיכם", שאין לה ערך לעומת התיבה כולה, כאשר כל האותיות היו יחד

בחינה אחת לבדה אינה יכולה להשתוות לשלם הכולל את כל עשר הספירות יחד. אדמו"ר הזקן מדגים זאת במילה ארוכה מן התורה, "למשפחותיכם": אות אחת שהוצאה ממנה אינה נחשבת לעומת המילה כולה, שמשמעותה נוצרת רק כשכל אותיותיה יחד

מלבד מה שבחי' החכמה זו כשהיא בפִּיֵע נקי חכמה ידיעא משאִי־כ החכמה דעִיִּס דעקודים נקי חכים ולא בחכמה ידיעא. וגם עִיִּי שייך אנת הוא חד ולא בחושבן כיון שאין שם בחי' התחלקות עשר ספירות כנ"ל.

מלבד זאת, בחינת חכמה זו, כשהיא בפני עצמה, נקראת "חכמה ידיעא", ואילו חכמת עשר הספירות דעקודים נקראת "חכים ולא בחכמה ידיעא". וגם עליה שייך לומר "אנת הוא חד ולא בחושבן", כי שם אין התחלקות לעשר ספירות, כנזכר לעיל

נוסף על כך, חכמה בפני עצמה היא "חכמה ידיעא", ואילו חכמת עקודים היא "חכים ולא בחכמה ידיעא". ומכיוון שאין שם חלוקה לעשר, אפשר לומר גם על עקודים "אנת הוא חד ולא בחושבן"

ומי־מ אור אִי־ס בִּי־ה עִצְמוֹ הוּא לִמְעֵלָה מְעֵלָה מִבַּחֲיִי עִקּוּדִים כִּי גַם עִקּוּדִים נְקִי אָדָם דְּבִרְיָאָה לִגְבִי אִי־ס בִּי־ה וְעַמִּי־ש עִי־פ אַת שְׁבִתוֹתֵי תִשְׁמְרוּ³⁴ בְּעֵינֵי שְׁבֵת תִּתָּאָה וְשְׁבֵת עֵלָאָה).

ובכל זאת, אור אין סוף ברוך הוא עצמו נעלה מעלה מעלה מבחינת עקודים; שכן גם עקודים נקרא "אדם דבריאה" ביחס לאין (סוף ברוך הוא. ועיין במה שכתוב על הפסוק "את שבתותי תשמרו" בעניין שבת תתאה ושבת עילאה)

ובכל זאת, עקודים אינו עצמותו של הקב"ה. אור אין סוף עצמו נעלה ממנו לאין שיעור; ביחס לאין סוף, גם עקודים הוא רק "אדם דבריאה", דרגה נבראת. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "את שבתותי תשמרו", שבו שני סוגי "שבת" מציינים שתי דרגות של ביטול

ועדיין ההפרש בין הארת הקו להרשימו³⁵ שנשאר אחר הצמצום ומקום פנוי. דהנה הארת הקו מאיר בכל עולם לפי ערכו³⁶ אך הרשימו היא בחי' הכוללת לכל העולמות.³⁷

ועל דרך זה ההבדל בין הארת הקו לבין הרשימו שנשאר לאחר הצמצום והמקום הפנוי. והנה הארת הקו מאירה בכל עולם לפי ערכו, ואילו הרשימו היא בחינה הכוללת את כל העולמות.

אותו דפוס קיים בזוג מושגים קבליים נוסף. לאחר הצמצום הראשון, כאשר אור אין סוף הסתלק והשאיר "מקום פנוי", נמשך לתוכו קו אור דק, הקו, ונשאר רושם מן האור שהסתלק — הרשימו. הקו מאיר בכל עולם לפי יכולתו, בדומה לספירות הנפרדות; הרשימו היא בחינה כללית אחת הכוללת את כל העולמות, בדומה לעקודים.

(וצ"ע דמבואר בכמה מקומות דהקו גבוה הרבה מהרשימו וע' באגה"ק מאמר איהו וחיה³⁸ הארת הקו והארה דהארה דהארה דהארה³⁹ כו'):

וצריך עיון, שהרי בכמה מקומות מבואר שהקו גבוה הרבה מהרשימו. ועיין באגרת הקודש, במאמר "איהו וחיה": הארת הקו, (והארה דהארה, והארה דהארה דהארה, והארה דהארה דהארה וכו')

אדמו"ר הזקן מציין כאן קושי: במקומות רבים הקו מתואר כנעלה הרבה מן הרשימו, ובאגרת הקודש שבתניא מדובר בהארת הקו וב"הארות דהארות" שהולכות ונחלשות מתחתיו. כיצד אפשר אפוא להשוות את הרשימו לבחינה הכללית והנעלית יותר? הוא משאיר את הדבר לעיון.

קטע 6 • 119

תוהו ותיקון; שם מ"ה

11 והנה בעולם הנקודים^{40,41} הי' שבה"כ שזהו ענין עולם התהו והיינו לפי שהיו רק בבחי' נקודות כל⁴² א' בחי' בפ"ע ואח"כ עולם הברודים הוא עולם התקון שנעשו בבחי' פרצופים שהוא להיות בחי' התכללות.

והנה בעולם הנקודים היה שבירת הכלים, וזהו עניינו של עולם התוהו. הסיבה לכך היא שהספירות היו רק בבחינת נקודות, כל אחת בחינה בפני עצמה. לאחר מכן בא עולם הברודים, הוא עולם התיקון, שבו נעשו לפרצופים — כלומר, נוצרה בחינת התכללות,

בעולם הנקודים נשברו הכלים; זהו עולם התוהו. הם נשברו משום שכל ספירה הייתה נקודה יחידה שלא יכלה להצטרף לאחרות. בעולם התיקון, הברודים, נעשו הספירות לפרצופים — מבנים שלמים שבהם כל אחת כוללת את האחרות.

שלא יהיה חכמה בפ"ע כ"א תהיה כלולה ג"כ מכל הע"ס ונק' פרצוף אבא וכן פרצוף ז"א⁴³ שעיקרו בחי' המדות

כך שהחכמה אינה עומדת בפני עצמה, אלא כלולה גם מכל עשר הספירות, והיא נקראת פרצוף אבא; וכן פרצוף ז"א, שעיקרו בחינת המדות,

בתיקון החכמה אינה עומדת לבדה: היא כוללת בתוכה את כל עשר הספירות ונעשית לפרצוף אבא. כך גם ז"א, מבנה המדות, כולל בתוכו את כל הספירות.

אך כולן היו כלולים יחד וגם המוחי דאויא מאירים בהם. והיז מעלה יתירה מבכחי נקודים שהי רק כל בחי בפ"ע חסד לבדו וגבורה לבדו.

אך כולן היו כלולים יחד, וגם המוחין דאבא ואמא מאירים בהן. זוהי מעלה יתרה על בחינת הנקודים, שבה כל בחינה הייתה בפני עצמה בלבד: חסד לבדו וגבורה לבדה.

בז"א כל המדות כלולות יחד, ומוחין דאבא ואמא מאירים בהן. זוהי מעלה גדולה על הנקודים, שבהם חסד עמד לבדו וגבורה לבדה.

אבל בתקון יש בחי התכללות והתחברות (כמו עד"מ חבור האותיות שנפרדו להיות מצטרפין יחד לתיבות ומ"מ אין זה כמו בחי עקודים שהיו כולן דבר אי ממש עד שהיו רק בכלי אי

אבל בתיקון יש התכללות והתחברות — בדומה לחיבור אותיות שהיו נפרדות, כך שהן מצטרפות יחד לתיבות. ובכל זאת, אין זה כמו בחינת עקודים, שבה כולם היו ממש דבר אחד, עד שהיו בכלי אחד בלבד

ההתכללות שבתקון דומה לאותיות נפרדות המצטרפות למילים. אך אין זו האחדות של עקודים, שבה הכול היה ממש דבר אחד בכלי יחיד

משא"כ בברודים שכל ספירה יש לה כלי בפ"ע רק שמתכללים מכל הע"ס וכו' ומ"מ ע"י התכללות זו מאיר בהן הארה עליונה מא"ס ב"ה כי אור א"ס ב"ה מאיר ונמשך דוקא במקום שיש חבור והתכללות.

ואילו בברודים לכל ספירה יש כלי בפני עצמו, אלא שהן כלולות מכל עשר הספירות וכו'. ובכל זאת, באמצעות התכללות זו מאירה בהן הארה עליונה מאין סוף ברוך הוא; שכן אור אין סוף ברוך הוא מאיר ונמשך דווקא במקום שיש בו חיבור והתכללות.

בתיקון לכל ספירה יש כלי משלה, ובכל זאת היא כוללת את כל האחרות. באמצעות החיבור הזה מאיר בהן אור נעלה יותר מאין סוף, משום שאור אין סוף שורה דווקא במקום שיש בו חיבור והתכללות

וכמו למטה זכר ונקבה בראם ועי"ז ויברך אותם⁴⁴ ע"י ההתכללות כו' וכמו בצירוף עשרה אומרים דבר שבקדושה דאכל כי עשרה שכינתא שריא⁴⁵ משא"כ אם היו אלו העשרה כ"א בפ"ע כו').

וכך גם למטה: "זכר ונקבה בראם", ועל ידי כך "ויברך אותם" — באמצעות ההתכללות וכו'. וכך גם כאשר עשרה מצטרפים הם (אומרים דבר שבקדושה, שהרי "על כל כי עשרה שכינתא שריא"; לא כך הוא כשעשרה אלה עומדים כל אחד בפני עצמו וכו')

שתי דוגמאות מן העולם שלנו: הקב"ה בירך את האיש והאישה לאחר שהתחברו, ככתוב "זכר ונקבה בראם ויברך אותם"; ועשרה יהודים המצטרפים יחד יכולים לומר את דברי הקדושה הטעונים מניין, משום שהשכינה שורה בקבוצה של עשרה — ולא כך כשכל אחד מהם עומד לעצמו.

וזוהו ע"י שם מ"ה המאיר בעולם התקון⁴⁶ ששרשו למעלה מבחי נקודים כי הוא שם מ"ה דא"ק⁴⁷ שהוא בחי האור הכללי ע"ד הנ"ל בעקודים ע"כ ממנו נמשך התקון שיהיה נעשה ההתכללות בברודים

והדבר נעשה על ידי שם מ"ה, המאיר בעולם התיקון, ששרשו למעלה מבחינת הנקודים; שכן זהו שם מ"ה דאדם קדמון, שהוא בחינת האור הכללי, בדומה למה שנאמר לעיל על עקודים. לכן ממנו נמשך התיקון, שבאמצעותו נוצרת ההתכללות בברודים

ההתכללות שבתקון נוצרת על ידי שם מ"ה — שם הוי' במילוי שבו האותיות עולות בגימטריה מ"ה. שורשו באדם קדמון, למעלה מנקודים, וכמו עקודים הוא אור כללי הכולל הכול; לכן הוא יכול לחבר את הספירות הנפרדות

והיינו כי שם מ"ה הוא בחי' בטול מלשון ונחנו מה⁴⁸ וההתכללות נמשך מחמת הבטול לאור א"ס ב"ה. ולכן ע"י שם מ"ה נעשה ג"כ ההתכללות בע"ס דתיקון כו':

כלומר, שם מ"ה הוא בחינת ביטול, מלשון "ונחנו מה", וההתכללות נמשכת מכוח הביטול לאור אין סוף ברוך הוא. לכן גם על ידי שם מ"ה נוצרת ההתכללות בעשר הספירות דתיקון וכו':

"מה" פירושו "מה אנחנו", כפי שאמרו משה ואהרן — ביטוי של ביטול. הספירות יכולות לכלול זו את זו רק כאשר כל אחת מניחה את מציאותה הנפרדת לפני אור אין סוף. לכן שם מ"ה, שהוא ביטול, הוא שמאפשר את התיקון.

קטע 7 • 121

תפארת, תורה ושלו

12 ומעתה יובן מה דבתפארת בהכלי ג"כ הוא מבחי' שם הוי"ה⁴⁹ משא"כ בכלים דחוי"ג כי הנה עיקר ההתכללות הנעשה בעולם התקון הוא

ומעתה יובן מדוע גם בכלי התפארת יש בחינה משם הוי", שלא כמו בכלים דחסד וגבורה. שכן עיקר ההתכללות הנעשית בעולם התקון היא

כעת אפשר להשיב על השאלה שבפסקה 2: מדוע גם כלי התפארת מסומן בשם הוי", בעוד כלים דחסד וגבורה קשורים לשמות קל ואלקים? התשובה נעוצה במה שמביא להתכללות בעולם התקון.

ע"י קו האמצעי שהוא בחי' תפארת מדתו של יעקב שלימו דאבהן⁵⁰ ישב אוהלים⁵¹ שמחבר בחי' חוי"ג

על ידי הקו האמצעי, שהוא בחינת תפארת, מדתו של יעקב, "שלימו דאבהן", "יושב אוהלים", המחבר את בחינות חסד וגבורה

חסד וגבורה הם הפכים — נתינה וריסון. תפארת היא הקו האמצעי המחבר ביניהם. היא מידתו של יעקב, המכונה בזוהר "שלימו דאבהן", משום שהוא מאחד את חסדו של אברהם ואת גבורתו של יצחק; התורה מכנה אותו "יושב אוהלים", בלשון רבים, כמי שמחזיק את שני הצדדים יחד.

ולכן יעקב המשיך בחי' עקודים וברודים⁵² שהמשיך מבחי' עקודים גם בברודים ע"י שם מ"ה להיות התכללות כו'

ולכן יעקב המשיך את בחינת עקודים, נקודים וברודים: הוא המשיך גם בעולמות ברודים מבחינת עקודים, באמצעות שם מ"ה, כדי שתהיה התכללות וכו'.

התורה מתארת את צאן יעקב כ"עקודים, נקודים וברודים" — שמותיהם של שלושת עולמות הספירות. אדמו"ר הזקן קורא זאת כסימן לכך שיעקב, בחינת תפארת, ממשיך את אחדות עקודים למטה, אל ברודים, באמצעות שם מ"ה, וכך מחולל התכללות.

ולכן תפארת נקי אות אמת⁵³ (עיי' בזוהר ר"פ ויקרא)⁵⁴ מפני שמחבר ועושה התכללות שלא יהיו המדות חוי"ג נגדיים זה לזה.

ולכן התפארת נקראת "אות אמת" (עיי' בזוהר ריש פרשת ויקרא), משום שהיא מחברת ויוצרת התכללות, כך שהמדות חסד וגבורה לא יהיו מנוגדות זו לזו.

הזוהר מכנה את האות ו', אות התפארת, "אות אמת". אמת כאן היא מה שמחבר ואינו נוטה לצד אחד: תפארת מחברת את חסד וגבורה, כך שאינם עומדים עוד זה כנגד זה.

והנה הגדול הגבור⁵⁵ הוא בחי' חוי"ג והנורא הוא בחי' תפארת ויש בו תוספת⁵⁶ וי"ו והנורא

, והנה "הגדול הגבור" הם בחינת חסד וגבורה, ו"הנורא" הוא בחינת תפארת; ויש בו תוספת ו' — "והנורא"

בביטוי "הגדול הגיבור והנורא", "הגדול" הוא חסד ו"הגיבור" הוא גבורה, ואילו "הנורא" הוא תפארת. רק במילה האחרונה נוספה ו' — "והנורא".

שנמשך המשכה עליונה שעיי"ז נעשה ההתכללות וכענין הנ"ל דהתקון וההתכללות הוא עיי' המשכת שם מ"ה וכן ביעקב נאמר מה נורא המקום הזה.⁵⁷

כלומר, נמשכת המשכה עליונה, שבאמצעותה נוצרת ההתכללות — בדומה לעניין שהוזכר לעיל, שהתקון וההתכללות באים על ידי המשכת שם מ"ה. וכך נאמר על יעקב: "מה נורא המקום הזה".

ה' היא קו ישר, והיא מסמלת המשכה. נוכחותה במילה "והנורא" מראה שתפארת ממשיכה השפעה נעלית, המביאה להתכללות — בדומה לשם מ"ה. ובאופן מתאים, יעקב אומר על מקום חזונו: "מה נורא המקום הזה", וכך מצטרפים "מה" ו"נורא".

וזהו דבכלי הת"ת הוא מאיר שם הוי"ה שהוא הארה גדולה ונעלית יותר מכלים דחוי"ג והיינו

, וזהו שבכלי התפארת מאיר שם הוי", שהוא הארה גדולה ונעלית יותר מזו שבכלים דחסד וגבורה. כלומר

זו הסיבה ששם הוי" מאיר גם בכלי התפארת: הכלי שלה נושא אור גדול ונעלה יותר מן הכלים דחסד וגבורה.

כי עיי' שם הוי"ה נמשך בחי' ההתכללות וז"ש הוי"ה אחד⁵⁸ (ועמ"ש ע"פ לתת נקמת הוי"ה במדין).⁵⁹

על ידי שם הוי" נמשכת בחינת ההתכללות, וזהו שנאמר "הוי" אחד" (ועיי' במה שכתוב על הפסוק "לתת נקמת הוי" במדין")

שם הוי" הוא השם שבאמצעותו נמשכת ההתכללות, ולכן נאמר "הוי" אחד". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על מלחמת משה במדין, שבו מוסבר שההתכללות היא כלי לגילוי אור אין סוף.

והנה התורה נקי תורת הוי"ה⁶⁰ כי בתורה כתיב וכל נתיבותיה שלום⁶¹ וכמ"ש או יחזיק במעוזי⁶² יעשה שלום לי וגו'

והנה התורה נקראת "תורת הוי", משום שבתורה נאמר "וכל נתיבותיה שלום", וכמו שכתוב "או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי" — וגו'

התורה נקראת "תורת הוי" משום שעניינה שלום: "וכל נתיבותיה שלום". חז"ל דורשים את הפסוק "או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי" על מי שלומד תורה.

שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה⁶³ שיהי בחי התכללות ויחוד הספירות וההיכלות ועייז יומשך גילוי אור איס ב"ה. והתכללות זו הוא עיי הבטול.

שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה: שתהיה בחינת התכללות ויחוד הספירות וההיכלות, ועל ידי כך תימשך התגלות אור אין סוף ברוך הוא. התכללות זו נעשית באמצעות הביטול.

חז"ל אומרים שאדם כזה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. במונחי הקבלה, שלום זה הוא התכללות ויחוד של הספירות וההיכלות, ועל ידם מתגלה אור אין סוף. התכללות אפשרית רק באמצעות ביטול.

וזהו יסוד כל התורה להיות בטול היש לאין וכל השלשה דברים שעליהם העולם עומד היינו תורה ועבודה וגמ"ח⁶⁴ כולם ענינם בטול היש לאין ועיי הבטול נעשה התכללות משא"כ בבחי' יש כו'.

וזהו יסוד כל התורה: להיות ביטול היש לאין. וכל שלושת הדברים שעליהם העולם עומד — תורה, עבודה וגמילות חסדים — עניינם הוא ביטול היש לאין. ועל ידי הביטול נוצרת התכללות, שלא כמו בבחינת יש וכו'.

זהו לב התורה כולה: להניח את היש הנפרד של האדם לפני היש"י של הקב"ה. שלושת העמודים שעליהם העולם עומד — תורה, תפילה ("עבודה") וגמילות חסדים — נועדו כולם לכך. רק כשיש ביטול יכולים דברים נפרדים להתחבר באמת; כאשר כל אחד מתעקש על קיומו העצמאי, הם אינם יכולים להתאחד.

קטע 8 • 13-17

תוכנית הבונים ותשובת ה'

13 והנה דור הפלגה אמרו ונעשה לנו שם⁶⁵ פן נפוץ כו' פי' שרצו ג"כ שיקבלו השפע מבחי' שם⁶⁶ הוי"ה שהוא המשכה עליונה.

והנה דור הפלגה אמרו: "הבה נבנה לנו עיר ומגדל... ונעשה לנו שם פן נפוץ". כלומר, גם הם רצו לקבל את השפע מבחינת שם הוי", שהיא המשכה עליונה.

כעת חוזר אדמו"ר הזקן למגדל. "נעשה לנו שם" פירושו שהם רצו שהשפע שלהם יגיע משם הוי" — המשכה העליונה, שכפי שהתבאר זה עתה, היא המקור להתכללות.

וזהו ונעשה לנו שם פן נפוץ פי' שלא רצו שיומשך להם ההשפעה מבחי' שלמטה במדרגה שמשם יניקת החיצונים שיניקתם מאחוריים דשם אלקים ונקי' לכך אלקים אחרים כו'.

וזהו "ונעשה לנו שם פן נפוץ": הם לא רצו שההשפעה תימשך להם מבחינה נמוכה יותר, שממנה יונקים הכוחות החיצוניים — שהרי יניקתם היא מאחוריים של שם אלקים, ולכן הם נקראים "אלקים אחרים" וכו'.

הם לא רצו לקבל מבחינה נמוכה יותר, שממנה יונקים הכוחות החיצוניים — כוחות הקליפה המתנגדים לקדושה. כוחות אלה יונקים מן ה"אחוריים", ההיבט החיצוני ביותר, של שם אלקים; לכן עבודה זרה נקראת "אלקים אחרים".

כי זהו כל עיקר מעלת עולם התקון שהוא בחי' ההתכללות ולכן נאמר גבי יעקב שבעים נפש⁶⁷ לשון יחיד משא"כ בעולם התהו מחמת שלא היה התכללות נמשך שבה"כ.

כי זהו כל עיקר מעלתו של עולם התיקון — בחינת ההתכללות. לכן נאמר אצל יעקב "שבעים נפש" בלשון יחיד; ואילו בעולם התהו, משום שלא הייתה בו התכללות, נמשכה שבירת הכלים.

מעלתו של עולם התיקון היא ההתכללות. התורה מונה את משפחת יעקב כ"שבעים נפש" — "נפש" בלשון יחיד — משום שהיו מאוחדים כאחד. בעולם התהו לא הייתה התכללות כזאת, ולכן נשברו הכלים.

14 ואמנם הם ידעו⁶⁸ אשר לקבל מעולם התקון הוא ע"י בטול היש כנ"ל בענין התקון ע"י שם מ"ה והם לא רצו בזה

אולם הם ידעו שכדי לקבל מעולם התיקון יש צורך בביטול היש, כפי שהתבאר לעיל בענין התיקון על ידי שם מ"ה; והם לא רצו בכך.

בוני המגדל ידעו שקבלה מעולם התיקון מחייבת ביטול, כפי שהתבאר לעיל: ההתכללות באה על ידי שם מ"ה, שהוא בחינת ביטול. בזה בדיוק הם סירבו.

וכמ"ש בלקי"ת להרח"ו ז"ל שרצו לילך בשרירות לבם ושאעפ"כ יומשך להם השפעת טובה כו' ע"כ נתחכמו לעשות המגדל והעיר.

וכמו שכתוב בלקוטי תורה לר' חיים ויטאל ז"ל, שהם רצו ללכת בשרירות לבם וככל זאת שתימשך להם השפעת טובה וכו'. לכן התחכמו לעשות את המגדל ואת העיר.

כפי שכתב ר' חיים ויטאל (פסקה 1), הם רצו ללכת בעקבות רצונותיהם וככל זאת לקבל ברכה. לכן הגו דרך מתחכמת לעקוף את התנאי: העיר והמגדל.

15 והוא שנתיעצו שע"י האחדות שיהיה ביניהם להיות חבור עצבים⁶⁹ ע"כ ע"י ימשיכו להם טובה והשפעה גשמית עכ"פ אם לא יהיה להם הבטול ועבודת השי"ת.

כלומר, הם התייעצו שבאמצעות האחדות שתהיה ביניהם — בהיותם "חבור עצבים" — ימשיכו לעצמם טובה והשפעה גשמית, לפחות, גם אם לא יהיו להם ביטול ועבודת ה' יתברך.

התוכנית שלהם הייתה ליצור אחדות. הנביא הושע אומר: "חבור עצבים אפרים הנח לו" — וחז"ל למדו מכך שגם עובדי עבודה זרה מניחים להם כאשר הם מאוחדים. בוני המגדל קיוו שהאחדות לבדה תביא להם לפחות ברכה גשמית, בלי ביטול ובלי עבודת ה'.

והיינו כי ידעו בכח שמוש השמות עליונים שבבחי' התכללות מאיר אור עליון ביותר וכמש"ל בענין עקודים בכלי א' שהוא בחי' ומדרגה גבוה מאד שהוא למעלה מעולם התהו ומעולם התקון.

כלומר, הם ידעו מכוח השימוש בשמות העליונים שבבחינת התכללות מאיר אור עליון ביותר, וכפי שהתבאר לעיל בענין עקודים בכלי אחד, שהיא בחינה ומדרגה גבוהה מאוד, למעלה מעולם התהו ומעולם התיקון.

מכוח ידיעתם בשמות הקדושים הבינו שהתכללות ממשכה אור עליון ביותר — בדומה לעקודים, שבהם הכול בכלי אחד, מדרגה שלמעלה הן מעולם התהו והן מעולם התיקון.

16 וע"כ אמרו ונעשה לנו שם שימשיכו ג"כ משם הוי"ה דהיינו ממקום הכולל לכל ההשתלשלות בשוה שהוא אור כללי כנ"ל

לכן אמרו "ונעשה לנו שם" — כדי שגם הם ימשיכו משם הוי", כלומר מן המקום הכולל את כל ההשתלשלות בשוה, שהוא אור כללי, כפי שהתבאר לעיל,

"נעשה לנו שם" פירושו להמשיך משם הוי", האור הכללי המתייחס בשוה לכל מדרגה שבשרשרת ההשתלשלות — מדרגה שלמעלה מההבחנות שבין העולמות.

ולא יצטרכו להיות נכנעים תח"י הקדושה דעולם התקון דאצי" שמשם א"א להם לקבל רק מבחי' חיצונית כו'.

ולא יצטרכו להיות נכנעים תחת הקדושה של עולם התיקון שבאצילות, שממנו אינם יכולים לקבל אלא מבחינת החיצונית וכו'.

כך לא יצטרכו להיכנע לקדושה של אצילות, עולם התיקון. מן האצילות יכולים כוחות שאינם קדושה לקבל רק את ההיבט החיצוני שלה, ורק כשהם מוכנעים; הם רצו לעקוף את הכניעה הזאת.

17 והיינו ע"י האחדות⁷⁰ וההתכללות שיהיה ביניהם ולכן עשו העיר ומגדל⁷¹ דהיינו שהיה סימן להם שלא יתפרדו איש מעל אחיו

כלומר, באמצעות האחדות וההתכללות שתהיינה ביניהם. לכן עשו את העיר ואת המגדל, כדי שיהיו להם סימן שלא ייפרדו, איש מעל אחיו,

העיר והמגדל נועדו ליצור את האחדות הזאת: הם שימשו נקודת ציון שתשאיר אותם יחד כעם אחד.

כי רועי צאן היו זה הולך אנה וזה אנה ע"כ עשו עיר ומגדל גבוה כדי שיתקבצו כולם שם ולא יפרדו איש מעל אחיו וכמ"ש הראב"ע.⁷²

כי רועי צאן היו, זה הולך לכאן וזה לכאן; לכן עשו עיר ומגדל גבוה, כדי שיתקבצו כולם שם ולא ייפרדו איש מעל אחיו, וכמו שכתב ראב"ע.

אכן עזרא מסביר את הפשט: הם היו רועי צאן שנדדו לכל עבר, ולכן בנו עיר ומגדל גבוה שסביבם יוכלו כולם להתכנס ולהישאר יחד.

וגם ע"פ רוחניות ג"כ ענין העיר והמגדל היה לתועלת החבור והייחוד (ע' בזוהר פ' נח דף ע"ד⁷³ ע"ה).

וגם לפי הרוחניות, ענין העיר והמגדל היה לתועלת החיבור והייחוד (עיינו בזוהר, פרשת נח, דפים ע"ד-ע"ה).

הזוהר על פרשת נח מסביר את אותו ענין גם במישור הרוחני: העיר והמגדל נועדו לחבר ולאחד.

וזהו מה שאמר הקב"ה הן עם אחד⁷⁴ ושפה אחת לכולם כו' ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות.

וזהו מה שאמר הקב"ה: "הן עם אחד ושפה אחת לכולם" וכו', "ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות"

כעת מתבררים דברי ה', שהובאו בתחילת המאמר: מכיון שהם "עם אחד ושפה אחת", לא יבצר מהם כל מה שיתכננו לעשות.

פ"י כי לפי שבאמת ע"י ההתכללות והחבור נמשך ממקום עליון ביותר וכמ"ש חבור עצבים⁷⁵ וגוי

— הפירוש הוא, שבאמת על ידי ההתכללות והחבור נמשכת השפעה ממקום עליון ביותר, וכמו שכתוב "חבור עצבים" וכי

האחדות אכן ממשיכה אור ממקום גבוה מאוד, כפי שמראה הפסוק "חבור עצבים". לכן יכול היה ה' לומר שלא ייבצר מהם דבר. אין פירוש הדבר שיכלו להתגבר על רצונו, אלא שהאחדות עצמה ממשיכה השפעה מלמעלה, וכך קבע ה'

וא"כ לא יבצר מהם כו' וא"כ הרי ח"ו ימשיכו המים היוצאים מבית ה' לבית הכסא כו'

וואם כן, "לא יבצר מהם" וכי; ואם כן, הרי, חס ושלום, ימשיכו את "המים היוצאים מבית ה'" לבית הכיסא וכי

הסכנה הייתה שהם ימשיכו את השפע הקדוש הזה — המתואר כ"מים היוצאים מבית ה'" — אל המקומות השפלים ביותר

אשת הזמה כו' כיון שהם היו הולכים בשרירות לבם⁷⁶ כו' ולא רצו לקבל הבטול והעול

"אשת הזימה" וכי, כיוון שהלכו בשרירות לבם וכי ולא רצו לקבל את הביטול ואת העול

אדמו"ר הזקן מוסיף דימוי של "אשת זימה", הממחיש השפעה קדושה המנוצלת לדבר טמא. הדבר היה עלול לקרות משום שהלכו בעקבות רצונותיהם וסירבו לקבל ביטול ועול מלכות שמים

(וזהו כעין מ"ש פן ישלח ידו⁷⁷ ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם ואין זה ראוי כיון שכבר נפגם ע"י

עץ הדעת א"כ ימשיך תוקף זה דעץ החיים בסטרא אחרא ויגביר הרע וכמ"ש במ"א וכך הוא כאן).

וזה דומה למה שכתוב: "פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם". אין זה ראוי, כיוון שכבר נפגם על ידי עץ הדעת; (וואם כן, ימשיך את התוקף הזה של עץ החיים אל הסטרא אחרא ויגביר את הרע, וכמו שכתוב במקום אחר; וכך הוא גם כאן

דוגמה מקבילה מגן עדן: לאחר שאדם אכל מעץ הדעת, ה' מנע ממנו את עץ החיים. משנפגם אדם, כוחו של עץ החיים היה מחזק את הסטרא אחרא, את הכוחות המתנגדים לקדושה. אותה סכנה הייתה קיימת גם אצל בוני מגדל בבל

ועל כן הבה ונבלה שפתם⁷⁸ כו' פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם.⁷⁹ וכנוס לצדיקים שיש בהם

הבטול להש"י הנאה להם והנאה לעולם כי ע"י ההתכללות נמשך ממקום עליון כנ"ל ולכן השלום הוא

הכלי המחזיק ברכה:⁸⁰

על כן נאמר: "הבה ונבלה שם שפתם" וכי. "פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם"; וכינוס לצדיקים שיש בהם ביטול להי' יתברך, הנאה להם והנאה לעולם — כי על ידי ההתכללות נמשכת השפעה ממקום עליון, כפי שהתבאר לעיל. לכן השלום הוא הכלי המחזיק ברכה:

לכן בלל ה' את שפתם. המשנה מלמדת שפיזור הרשעים מועיל להם ולעולם, וכינוס הצדיקים מועיל להם ולעולם. כשהצדיקים שיש בהם ביטול, מאוחדים, הם ממשיכים ברכה מלמעלה לטובת הכול; לכן אמרו חז"ל שהשלום הוא הכלי היחיד המחזיק ברכה

בעבודה

אחדות ממשיכה את הברכה הנעלית ביותר, אבל רק אחדות המבוססת על ביטול — הנחת ה"יש" העצמי לפני ה' — היא קדושה. תורה, עבודה וגמילות חסדים הן כולן דרכים של ביטול, ובאמצעותן האדם עושה שלום למעלה ולמטה; שלום בין מי שבטלים לה' הוא הכלי שמחזיק ברכה.

שאלות לשיחה

1. כיצד עונה המאמר על השאלה איך יכלו הבונים להצליח "בניגוד לרצון ה'?"
2. מדוע נקראת חכמת אצילות "חכמה ידועה", אף שהיא נעלית בהרבה מחכמת העולמות התחתונים?
3. כיצד המשל של כוחות הנשמה — אחדים בנשמה ונחלקים בגוף — מבהיר את ההבדל בין עקודים לאצילות?
4. מדוע ההכללה תלויה בביטול, וכיצד שם מ"ה מביא אותה לידי ביטוי?
5. אם אחדות ממשיכה ברכה גם למי ש"מתחברים לעבודת כוכבים", מדוע טוב שהרשעים יתפזרו? מה מלמד הדבר על האחדות שעלינו לבקש?

הערות

פסקה 1

1 ויאמר — הן עם אחד

ההערה מציינת שתדפיס מהמאמר, שנרשם בידי אדמו"ר האמצעי, נדפס שם ובו כמה הגהות של הצמח צדק — נוסח מקביל של אותו מאמר

שיר השירים ד':2 Song of Songs

שֶׁנֶיךָ כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן־הַרְחֵצָה שְׁפָלָם מִתַּיִמוֹת וְשָׁפְלָה אֵין כָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes all shaped alike, Which are come up from the washing; Whereof all are paired, and none faileth among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדהאמ"צ במאמרי אדה"י פרשיות נח ע' סא (עם איזה הגהות מכ"ק הצ"צ). ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר, עם הגהות, באוה"ת בראשית כרך ו תתרכ"ה, א (מלקויות לג"פ ומקבילו בסה"מ תרל"ח). ראה גם באוה"ת בראשית כרך ז תתשעה, ב. ד"ה זה נזכר בלקויות אמור לח, א. פ' נשא כב, ד. מטות פז, א. שה"ש ד, ב. לח, ב. ד"ה זה בסה"מ תרמג ע' ג.

2 ויאמר ה' הן עם אחד

דברי ה' על דור הפלגה: בהיותם עם אחד ובעלי שפה אחת, לא ייבצר מהם דבר שיתכננו. פסוק זה עומד במרכז המאמר כולו

בראשית י"א:6 Genesis 11:6

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וּשְׁפָה אַחַת לְכָלָם וְנָה חֶלְלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבְצָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

And the L-RD said: 'Behold, they are one people, and they have all one language; and this is what they begin to do; and now nothing will be withholden from them, which they purpose to do.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יא, ו.

3 ולכאורה תמוה איך לא יבצר

ההערה מציינת שהרשימה שנדפסה שם מעלה שאלות נוספות על הפסוק, מעבר לשתי השאלות שנשאלות כאן

הערת קה"ת

במאמרי אדה"י פרשיות ע' סא ישנם עוד קושיות. וראה גם תו"ח כאן סג, ג ואילך.

4 מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה

"מי זה אמר ותהי, ה' לא ציווה". אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק כדי לחדד את השאלה: דבר אינו יכול להתקיים בניגוד לרצון ה'

איכה ג':37 Lamentations 3:37

מִי זֶה אָמַר וְתִהְיֶי אֲדֹנָי לֹא צִוָּה:

Who is he that saith, and it cometh to pass, When the L-rd commandeth it not?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 מגדל וראשו בשמים

תוכנית הכונים: עיר ומגדל שראשו בשמים. המאמר שואל למה התכוונו בכך.

בראשית י"א:4 Genesis 11:4

וַיֹּאמְרוּ הֶכָּה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נִפְזוּ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

And they said: 'Come, let us build us a city, and a tower, with its top in heaven, and let us make us a name; lest we be scattered abroad upon the face of the whole earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בלקויות להרחי"ו ז"ל

הצמח צדק מציין שהמקור הוא לקוטי תורה של האריז"ל בסוף פרשת נח, בשם רבי חיים ויטאל, ומעתיק שם את לשונו

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ג תרנ"ו, א "בלקויות מהאריז"ל סי"פ נח בשם מהרח"ו זי"ל" ושם מעתיק הלשון. וכ"ה שם תרסג, א. תרסד, א. אוה"ת בראשית כרך ו תתרכ"ה, ב. שה"ש כרך ג ע' אי"ב. מובא גם בד"ה זה תרמ"ג ע' א. ושם מפרש איך שייך שנברא יעשה נגד רצונו ית'.

7 בכח שמוש השמות

הצמח צדק מסביר ש"שימוש השמות" פירושו השבעות ושמות קדושים שהיו ידועים בימים קדומים: בהזכרת השם ממשכים את הכוח העליון. בשמות הוא מפנה לרש"י על איכה וליבמות קטו, א (בעניין "או דלמא בקפיצה")

יבמות קט"ז Yevamot 116a

הערת קה"ת

באוה"ת שם תרנ"ו, א מפרש "ור"ל כי ענין ההשבעות ושמות הקדושים שהיו יודעים בימים הראשונים, היינו שע"י הזכרת השם ממשיך הכח עליון", וכ"ה שם תרסג, א. תרסד, א. ובאוה"ת שמות כרך ז ע' ביתקסח מציין לרש"י איכה סי' ב' יבמות קטו, א גבי אי נמי בקפיצה. ראה שלי"ה בהקדמה בית ישראל יד, א שמבאר דחכמת אדם הראשון שידע סוד המרכבה העליונה בהאיתיות שבהן נמשך חיות הנבראים, ויש אותיות שמחיים בדרך מקיף וכמו ענין השבעת שמות דהשם, ע"ש. וראה גם סה"מ תש"ב ע' 81.

פסקה 2

8 בכתבי האריז"ל ובפרדס

דיון מקביל בשמות שאינם נמחקים ובספירות שהם מקבילים להן

הערת קה"ת

ע"ח שמ"ה פ"ג. ראה לקויות ויקרא הוספות נא, ג.

9 ז' שמות שאינן נמחקין

הרבי דן בשבעת השמות שאינם נמחקים בהערה שם

הערת קה"ת

ראה בלקו"ש חכ"א ע' 195 הערה 60.

10 ז' שמות שאינן נמחקין

הגמרא מונה את שמות ה' שסופר אינו רשאי למוחקם. המקובלים מקבילים את שבעת השמות הללו לספירות, ואדמו"ר הזקן מבסס על כך את דבריו

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

העצרת קה"ת

העצרת קה"ת

הערת קה"ת

הערת קה"ת

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הצרת קה"ת

Pardes Rimonim (Public Domain)

הערת קה"ת

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 5

לכך גם החכמה דאצי' נק' חכמה ידיעא

בהר אדמו"ר הזקן מסביר שהאותיות אינן אלא לבוש לשכל שהן מבטאות, ואינן דומות לו במהותן — הקבלה לפער שבין המקור לדבר הנמשך ממנו. הקטע בנושא מפנה בחזרה למאמר זה.

הערת קה"ת

עי בלקו"ת פי' בהר מג, ג [כ]. בלקו"ת נשא כב, ד מציין לכאן.

פסקה 6

בלשון הפרדס עשר ספירות הגנוזות

שם אדמו"ר הזקן מסביר שכתר הוא למעלה מכל עשר הספירות, ושהדבר דומה ל"עשר ספירות הגנוזות" של הגאונים, שהן במונחי הארז"ל עשר הספירות של עתיק ואריך אנפין.

הערת קה"ת

נתבאר בלקו"ת בחקותי מו, ג. ובארוכה ספר הערכים-חב"ד כרך ג ע' רכז ואילך. אוה"ת ענינים ע' קא ואילך. שם ע' קע מבאר שיטת הפרדס שענין ע"ס הגנוזות הם שרשי הכלים. וראה שם ע' של ואילך. באוה"ת סידור ע' קנה מציין לכאן.

ואין שם שום התחלקות כלל לע"ס

ביאור ארוך לכך שבעקודים אין כל חלוקה בין עשר הספירות

הערת קה"ת

נתבאר בארוכה באוה"ת בשלח ע' שצד ואילך. בד"ה כל הנהגה תרנ"ב ע' ק ואילך. אוה"ת ענינים ע' שיב. סה"מ תרל"ג כרך א ע' שטו. בלקו"ת אמור לח, א מציין לכאן.

היינו ע"י צמצום א"ק וצמצום הדיקנא

ההגהה שם דנה בצמצומים הגדולים שבהם נוצרת אצילות — הרקע להערת אנב זו

הערת קה"ת

ראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ט בהגהה. שרש מצות התפלה פרק לט (רלז, א).

ולכן נק' בשם ע"ס הגנוזות

התדפיס המקביל מעלה את הקושי המתבקש: אם הספירות גנוזות בעצמות עצמה, שהיא אור פשוט שלמעלה מכל חלוקה, כיצד אפשר למנות אותן כעשר?

הערת קה"ת

במאמרי אדה"ז — פרשיות ע' סד "דלכאורה דבר זה כפלא יחשב דאם הן גנוזות בהעלם העצמות ממש א"כ איך ימצאו במספר ע"ס דוקא הלא אור העצמות הוא אור פשוט בתכלית למעלה מבחי' התחלקות לגמרי. ראה תורת חיים כאן סט, א דמבאר הקושיא יותר "דאיך ימצא המספר שהוא הגבול למעלה מן המספר ובתלי בע"ג" ע"ש בארוכה.

ויובן עדי"מ כי הנה כחות הנפש

פיתוח ארוך של המשל מכוחות הנפש

הערת קה"ת

נתבאר בארוכה בתו"ח שמות לו, ב (צילום כת"י הר"ש סופר). בדרך מצותיך עו, ב. ובאוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תצא ואילך. אוה"ת ענינים ע' רסט. שכת. המשל מכחות הנפש — ראה לקמן יג, ג ובארוכה בד"ה הגהות לפתח אליהו — תרנ"ח. בלקו"ת שה"ש ד, ב מציין לכאן: מהות הנפש שכל ומדות כו' (ר"ל שהוא מקור השכל והמדות כמ"ש בביאור ע"פ ולא תשבית מלה ובד"ה הן עם אחד ובד"ה פתח אלי').

פסקה 7

שהיא עצם אי

ההערה מצטטת את הצמח צדק: אילו היו הכוחות נפרדים בתוך הנפש, היא הייתה מתחלקת לרמ"ח חלקים שונים, ואין הדבר כך, שכן היא מהות רוחנית אחת.

הערת קה"ת

באוה"ת ענינים ע' רסט "שלפי"ז יהי' בהתחלקות לרמ"ח חלקים שונים כו' וזה אינו שהוא עצם אי רוחני".

פסקה 8

ששם הם כולם מיוחדים כאלו הם רק דבר א' ממש

דיון נוסף באופן שבו הכוחות מאוחדים כאחד בתוך הנפש

הערת קה"ת

ראה באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תצב. דרך מצותיך עו, א.

פסקה 9

שו"ה ועד"ז — כל בחי' בכלי בפ"ע

דיון מקביל המדורג בו עולמות התיקון, עקודים ואדם קדמון כ"אדם" של עשיה, יצירה ובריאה: תיקון, שבו כל ספירה נפרדת ולאחר מכן נכללת, נקרא עשיה; עקודים, הקשורים בכלי אחד, הוא אדם דיצירה; ואדם קדמון הוא אדם דבריאה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת בהר מג, ד.

פסקה 10

כ"א כל הע"ס הגנוזות הם דבר א' ממש

הצמח צדק מבאר את שיטת הארז"ל בשאלה כיצד אפשר לכנות את עקודים עשר ספירות. בעמ' 285 הוא כנראה מתייחס למאמר זה, המשיך את עשר הספירות הגנוזות לעקודים ולא לאור אין סוף עצמו

הערת קה"ת

באוה"ת ענינים ע' רפב ואילך מבאר שיטת הארז"ל בעקודים איך הם נקראים ע"ס. וראה שם בעמוד רפד מה שמעתיק מהנחות הר"פ ע' קסט. וראה גם במאמרי אדה"ז פרשיות פי' נח ע' סו. וע' סז. באוה"ת ענינים ע' רפה וכנראה שמציין לד"ה זה, שכאן מבאר דע"ס הגנוזות לא שייך בא"ס רק הן בעקודים וכן מבואר בכמה דרושים, ושם מציין להנחות הר"פ הני"ל דשם משמע דאפי' באור א"ס הבלתי מוגבל שלמעלה מהקו שייך ספירות ע"ש.

מתיבתא למשפחותיכם

הגמרא דנה באופן שבו יש לכתוב בתורה מילה ארוכה כמו "למשפחותיכם"; בהערות קה"ת מצביעים עליה כרקע לדוגמה

מנחות לי Menachot 30a

הערת קה"ת

בא יב, כא. פינחס לג, נד. וראה מנחות ל, א. שו"ע יו"ד סי' ערב סי"ב.

פסקה 32

אחד הפסוקים שבהם מופיעה המילה הארוכה הזאת ("קחו לכם צאן למשפחותיכם"). אדמו"ר הזקן משתמש בה כדוגמה למילה שמשמעותה קיימת רק כשכל אותיותיה יחד

שמות י"ב: Exodus 12:21

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִמְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וקָחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתִּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסֶחַ:

לְהַחְיֹתָם וּלְהוֹתֵם מֵאֵין לְיֶשׁ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ וְכֹי מְהִיָּקוֹ, כְּנֹזֵק לְעִיל.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

שו"ה וצ"ע . . דהארה דהארה

הצמח צדק מיישב את הקושי: ייתכן שבגילוי הקו נעלה יותר, מפני שדרכו מגיע הגילוי לאצילות ולמעלה ממנה ושורשו באור אין סוף שלמעלה מן הצמצום; ואילו הרשימו הוא אור שהצמצום לא נגע בו כלל. הוא מוסיף שכן גם דעת המקדש מלך.

הערת קה"ת

ראה ביאור ע"ז באוה"ת פי נח (מלקו"ת לגי פרשיות) תתשצד, א. ובדף תתרסח, ב מתרץ וז"ל: "ואולי י"ל שבענין הגילוי הקו גבוה יותר שע"י הארת הקו נמשך הגילוי באצ"י ובלמעלה מהאצ"י, וגם כי שורש ענין בקיעת הקו הוא באוה"ס שלמעלה מהצמצום שהוא בוקע להיות נמשך בחי צמצום הקו כו', אמנם הרשימו היא בלתי צמצום כלל, שהרי מה שנתצמצם עד שלא נשאר רק רשימו . . נסתלק לצדדי . . ומה שנשאר בבחי' הרשימו הי"ז אור שלא נגע בו הצמצום כלל" ע"ש עוד פי'. ובכרך ז תתשצד, א כתב שכן דעת המק"מ בפ' בראשית בביאור בריש הורמנותא. וכן מציין לזה בד"ה קן ציפור אוה"ת כי תצא ע' תתקכד. בענין הצ"ע ראה בספר שערי ענינים בדא"ח כרך ב שער החמישי סי' ח שמבאר בארוכה הצ"ע של הצ"צ, ומה שכתב כ"ק מהר"ש על ענין זה. וראה גם באוה"ת ענינים ע' קסו. ובארוכה בהמשך ר"ה תרס"א ע' קסו ואילך. המשך יונת"י תר"מ פרק ו. תער"ב ח"ג ע' ארסט מציין להלקו"ת לגי"פ.

פסקה 11

בעולם הנקודים היי שבה"כ

הצמח צדק דן שם בשכירת הכלים בעולם הנקודים

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער ז פ"א. דרך מצותיך ביאור ושבתה קע, א.

בעולם הנקודים היי שבה"כ

עץ חיים של האריז"ל (שער 7, פרק 1), המצוטט בהערות קה"ת, בענין שכירת הכלים בעולם הנקודים

עץ חיים ז'א'1:7 Sefer Etz Chaim

לפי שהיו רק בבחי' נקודות כל אי בבחי' בפ"ע

הרשימה המקבילה מסבירה עוד שבנקודים כל נקודה אינה מתחלקת בעצמה לעשר

הערת קה"ת

וכ"ה לקמן. ובמאמרי אדה"ז פרשיות ע' סט מבאר זה יותר שכי "אבל כאו"א אינו מתחלק עוד ליי" ע"ש בארוכה. ונתבאר בתו"ח כאן עה, ג בענין כי מיני התחלקות דתהו ותיקון.

ונק' פרצוף אבא וכן פרצוף ז"א

היא מסבירה את ההבדל בין נקודה, ספירה ופרצוף: נקודה אינה מתחלקת לעשר; ספירה מתחלקת לעשר; ופרצוף הוא התכללות נוספת של כל אחת מעשר אלה בעשר — מהות התיקון, הנקראת פרצוף אדם

הערת קה"ת

ההפרש בין נקודה ספירה ופרצוף (המובא בע"ח שער הפרצופים פ"ז) מבואר במאמרי אדה"ז פרשיות ע' סט "שהנקודה בלתי מתחלק ל", ובחי' הספירה היינו שכאו"א מהי"ס מתחלק ליי"ס כמו אור החסד מתחלק ליי"ס כחב"ד שבחסד חג"ת שבחסד כו' ואז נק' ספירה, ובחי' הפרצוף הוא ריבוי התחלקות יותר, דהיינו שגם הע"ס שכוללים בכאו"א מהי"ס מתכללים עוד להיות כלול כאו"א מ", וכמו חסד שבחסד שבגבורה . . והוא עיקר בחי'

Then Moses called for all the elders of Israel, and said unto them: 'Draw out, and take you lambs according to your families, and kill the passover lamb.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

למשפחותיכם

המילה מופיעה גם בציווי לחלק את הארץ למשפחות. בהערות קה"ת מובאים שני הפסוקים

במדבר ל"ג:54 Numbers 33:54

וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לְרֹב תְּרֻבּוֹ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוּרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ:

And ye shall inherit the land by lot according to your families—to the more ye shall give the more inheritance, and to the fewer thou shalt give the less inheritance; wheresoever the lot falleth to any man, that shall be his; according to the tribes of your fathers shall ye inherit.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועמ"ש ע"פ את שבתותי תשמרו

שם שבת תתאה היא ביטול היש לאין בדרגת החכמה (כוח מה), ושבת עילאה היא הביטול האמיתי שלמעלה מן החכמה — בדומה לפער המתואר כאן בין עקודים לבין אור אין סוף עצמו

הערת קה"ת

ראה לקו"ת בהר מג, ב.

שו"ה בענין — ועד"ז ההפרש בין הארת הקו להרשימו

הצמח צדק מצטט שם את הקטע הזה על הקו והרשימו

הערת קה"ת

מובא באוה"ת כי תצא ע' תתקכד.

הארת הקו מאיר בכל עולם לפי ערכו

דיון באופן שבו הקו מאיר בכל עולם לפי ערכו

הערת קה"ת

ראה באוה"ת בשלח ע' תצה. ובביאורו"ז לכ"ק הצ"צ כרך א ע' פח ואילך בענין המשכה שע"י הקו.

בחי' הכוללת לכל העולמות

הצמח צדק מציין שם שלפי המקדש מלך הרשימו הוא אור הקדמון, ודן בכך בהרחבה

הערת קה"ת

באוה"ת פי כי תצא ע' תתקכד מציין ע"ז כ"ק אדמו"ר הצ"צ "ועי' במק"מ שהרשימו הו"ע האור הקדמון" ע"ש בארוכה. ובמאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ע' שכה.

וע' באגה"ק מאמר איהו וחיוהי

האיגרת באגרת הקודש שבתניא, הפותחת במילים "איהו וחיוהי חד". אדמו"ר הזקן מפנה אליה כדי להצביע על הדרגות הרכות של אור שמתחת לקו, "הארה דהארה"

תניא, אגרת הקדש כ"ב:22 Tanya, Iggeres HaKodesh

וְכָל זֹאת בְּכַחֲשֵׁנוּת הַחַיִּית לְהַחְיֹתָם. אֶמְנָם, מְצִיאֵתוֹ וּמַהוּתוֹ שֶׁל אֹר הָאֵין־סוֹף - אֵינוֹ בְּגֶדֶר מְקוֹם כָּלל, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִיו בְּשׁוֹה, וְיֵאָת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא" בְּהַשְׁנוּאָה אֶחָת, וְיִלָּית אֶתֶר פְּנוּי מִיִּנְיָה" אֶף בְּאָרֶץ הַלְזוֹ הַגָּשְׁמִית, וְכָ, שְׁהוּא בְּכַחֲשֵׁנוּת מְקִיף וְסוֹכֵב, וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר הַפִּירוּשׁ בְּלִקוּטֵי אֲמָרִים, וְלֹא הַתְּפַשְׁטוֹת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הַחַיִּית

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD;
for that He hath heard your murmurings against the L-RD;
and what are we, that ye murmur against us?"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

דבתפארת בהכלי ג"כ הוא מבחי שם הוי"ה

במאמר החלצו מאתכם, על הפסוק "לתת נקמת הוי' במדין", מסביר אדמו"ר הזקן שההתכללות דווקא היא הכלי לגילוי אור אין סוף — העיקרון שהפסקה הזאת מיישמת בתפארת.

הערת קה"ת

ועי' מזה בלקו"ת פי תוריע כד"ה אם בהרת קדמה. ובד"ה החלצו מאתכם בענין לתת נקמת הוי' במדין שעי' ההתכללות דוקא זהו כלי לגילוי אורא"ס. — אוה"ת כרך ו שם תתריסד, ב ובלקו"ת לג"פ פי נח עה, ד. ראה באוה"ת ענינים עי' קעב שמבאר הגם שבבי הקוין חח"נ ובג"ה מאיר אור הכתר ואעפ"כ לא יקראו בשם הוי' ע"ש.

יעקב שלימו דאבהן

הוזהר מכנה את יעקב "שלימו דאבהן", משום שמידתו, תפארת, מאחדת את מידותיהם של אברהם ויצחק.

Zohar I, 171a, זח"א קעא,

הערת קה"ת

זח"א קעא, א. ראה לקמן יז, ג.

ישב אוהלים

יעקב מתואר כ"איש תם יושב אהלים". לשון הרבים רומזת לכך שהוא מחבר שני צדדים.

בראשית כ"ה:27

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שֶׁדָּה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אוֹהֲלִים:

And the boys grew; and Esau was a cunning hunter, a man of the field; and Jacob was a quiet man, dwelling in tents.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

יעקב המשיך בחי עקודים נקודים וברודים

בחלום יעקב האילים העולים על הצאן הם "עקודים נקודים וברודים" — אותן מילים שבהן משתמש האריז"ל לשלושת שלבי הספירות.

בראשית ל"א:10

וַיְהִי בַּעַת יָחַם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאָרָא בְּחֹלֹם וַהֲנֵה הַעֲתָדִים הָעֵלִים עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים:

And it came to pass at the time that the flock conceived, that I lifted up mine eyes, and saw in a dream, and, behold, the he-goats which leaped upon the flock were streaked, speckled, and grizzled.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תפארת נקי אות אמת

רחב מבקשת מן המרגלים "ונתתם לי אות אמת". הוזהר, שאדמו"ר הזקן מצטט, דורש את "אות אמת" על האות ו', אות התפארת.

יהושע ב':12

וַעֲתָה הַשִּׁבְעוּנָא לִי בְּהַיְעִישִׁיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעֲשִׂיתֶם גַּם-אִתָּם עִם-בֵּית אָבִי חֶסֶד וְנִתְּתֶם לִי אוֹת אֱמֶת:

התיקון שנקי פרצוף אדם" ע"ש. וראה בשרש מצות התפלה פרק מו. באוה"ת פי פנחס עי' איפח (מיוסדים על סה"מ תקס"ה כרך ב עי' תשמח) שמביא משל לזה מזריעה.

זכר ונקבה בראם ועי"ו ויברך אותם

"זכר ונקבה בראם ויברך אותם". אדמו"ר הזקן לומד מסדר הפסוק שהברכה באה באמצעות החיבור ביניהם.

בראשית ה:2

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה:

male and female created He them, and blessed them, and called their name Adam, in the day when they were created.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דאכל בי עשרה שכינתא שריא

דברי הגמרא שהשכינה שורה בכל התכנסות של עשרה. אדמו"ר הזקן משתמש בהם כדי להראות שהצטרפות יחד ממשיכה נוכחות נעלית יותר. מוז של יחידים.

סנהדרין ל"א:11

אָמַר לָקָה קִיסָר לְרַבִּין גַּמְלִיאֵל: אֲמַרְתוּ כָל בִּי עֲשָׂה שְׂכִינְתָא שְׂרִיא, כְּמָה שְׂכִינְתָא אֵיקָא? קָרִינָה לְשִׁמְעִיה, מְחָא בָקָה בְּאַפְתָּקָא. אָמַר לָקָה: אֲמַאי עַל שְׁמִשָּׁא בְּבִיתִיה דְּקִיסָר? אָמַר לָקָה: שְׁמִשָּׁא אַכּוּלִי עֲלִמָּא נִיחָא. וּמָה שְׁמִשָּׁא דְחַד מִן אֱלָף אֱלָפִי רַבּוּא שְׁמִשִּׁי דְקָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִיחָא אַכּוּלִי עֲלִמָּא, שְׂכִינְתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ע"י שם מ"ה המאיר בעולם התקון

מובא ברשימה המקבילה ובהערות קה"ת לעניין ההתכללות בעולם התיקון, הנגזרת מהארת שם מ"ה החדש המאירה מאדם קדמון.

עץ חיים ו':3-2

... את הטי אורות ונתנם בחכמה ואז החכמה הפכה פניה אחר שקבלה הטי אורות ומאירה לבינה פכ"פ הארה לבדה אבל אינה נותנת לה עדיין את הטי (ניא את הז') אורות. אח"כ חזר אור הכתר להיות מטי בכתר ואז אור החכמה חזר להתעלם בכתר מחמת החשק שיש לה להתחבר עם הכתר ואז כלי חכמה הפך פניו אל הכתר ונתן לו את האור שלו אך אור הבינה שהוא [שהיה] בחכמה אינה עולה עמו בכתר מחמת חשק הבנים שהיא אמם. וכבר ביארנו כי אין מציאות חזרת פנים ואחור רק בבחי' כלים אבל באורות ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

ע"י שם מ"ה המאיר בעולם התיקון. . שם מ"ה דא"ק

הרשימה המקבילה מצטטת את עץ חיים, שלפיו סיבת ההתכללות בעולם הברודים, עולם התיקון, היא הארת שם מ"ה החדש המאירה מאדם קדמון.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"צ פרשיות שם עי' עא בשם הע"ה [שער ז פרק ב] שסיבת התהוות ההתכללות בעולם הברודים הנקי עולם התיקון הוא ע"י הארת שם מ"ה החדש שמאיר בא"ק. וראה ד"ה ושבתה בדרך מצותיך קע, א.

ונחננו מה

דברי משה ואהרן, "ונחננו מה" — הביטוי הקלאסי לביטול, שממנו נגזרת משמעותו של שם מ"ה כביטול.

שמות ט"ז:7

וּבִקְרָא וַיִּרְאֵתָם אֶת-כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת-תְּלַגְתִּיכֶם עַל-יְהִי וְנַחֲנוּ מֶה כִּי תִלְיֵנוּ עֲלֵינוּ:

Now therefore, I pray you, swear unto me by the L-RD, since I have dealt kindly with you, that ye also will deal kindly with my father's house—and give me a true token—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ע' בוהר ר"פ ויקרא

הצמח צדק מצטט שם את הוזהר: "תנה לי אות אמת" — דא אות ו'; ואי תימא שאר אותיות לאו אמת, אינון אמת, אלא דא אקרי אות אמת"

הערת קה"ת

"ע"פ ונתתם לי אות אמת דא אות וי"ו ואי תימא שאר אתוון לאו אינון אמת אין אלא אות דא אות אמת אקרי" — אוה"ת ענינים ע' קעד. וראה גם בביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' שיג ואילך.

55 הגדול הגבור

"האל הגדול הגיבור והנורא", ביטוי המופיע גם בתפילת העמידה. רק המונח השלישי נושא את ו' החיבור, שאותה קושר אדמו"ר הזקן לתפארת

דברים י': "והנורא"

כי ה' אֱלֹהֶיכֶם הוּא אֱלֹהֵי אֱלֹהִים וְאֵלֵי הָאֱלֹהִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יֵשָׁא פָנָיו וְלֹא יִקַּח שָׂחָד:

For the L-RD your G-d, He is G-d of gods, and L-rd of lords, the great G-d, the mighty, and the awful, who regardeth not persons, nor taketh reward.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ויש בו תוספות וי"ו והנורא

מאמר על גענועי הנשמה לה' בתוך חשכת העולם הזה, שבו אור אין סוף מוסתר; ההערה מפנה אליו לדיון מקביל בתוספת הו' שב"והנורא"

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ואתחנן ח, א. אוה"ת ענינים ע' קעא ואילך בארוכה.

57 מה נורא המקום הזה

דברי יעקב לאחר שהתעורר מחלומו. הפסוק מחבר בין "מה" ל"נורא", בהתאם לקשר הנדרש כאן בין שם מ"ה לתפארת

בראשית כ"ח: "והנורא"

וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

And he was afraid, and said: 'How full of awe is this place! this is none other than the house of G-d, and this is the gate of heaven.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, יז.

58 הוי"ה אחד

מתוך קריאת שמע: "הוי" אחד". אדמו"ר הזקן דורש זאת כך ששם הוי"ה הוא מקור האחדות וההתכללות

דברים ו': "והנורא"

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַיְהוָה אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 לתת נקמת הוי"ה במדין

ציווי משה לצאת למלחמה במדין. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה,

שבו ההתכללות היא כלי לגילוי אור אין סוף

במדבר ל"א:ג' Numbers 31:3

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אַנְשִׁים לְצַבָּא וַיְהִי עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־ה' בְּמִדְיָן:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 תורת הוי"ה

"תורת הוי' תמימה". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע התורה קשורה דווקא לשם זה.

תהילים י"ט:ח' Psalms 19:8

תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת ה' נֶאֱמָנָה מְחַכֶּמֶת פֶּתִי:

The law of the L-RD is perfect, restoring the soul; the testimony of the L-RD is sure, making wise the simple. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 וכל נתיבותי שלום

נאמר על התורה: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום"

משלי ג' י"ז Proverbs 3:17

דְּרָכֶיהָ דִּרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:

Her ways are ways of pleasantness, And all her paths are peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יז.

62 או יחזיק במעויו

הפסוק שחז"ל דורשים על מי שלומד תורה לשמה ועושה שלום למעלה ולמטה.

ישעיהו כ"ז:ה' Isaiah 27:5

או יִחְזַק בְּמַעוּזִי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה־לִּי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כז, ה.

63 שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה

הגמרא לומדת מישעיהו כז, ה שמי שלומד תורה לשמה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה

סנהדרין צ"ט ב'י"א-99b:10 Sanhedrin

אָמַר רַבִּי אֱלֶכְסַנְדְּרִי: כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה מְשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלִיאָא שֶׁל מַעְלָה וּבְפִמְלִיאָא שֶׁל מַטֵּה, שְׁנָאֵמַר: "או יִחְזַק בְּמַעוּזִי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי". רַב אָמַר: כִּאֵילוּ בְּנֵה פִלְטְרִין שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטֵּה, שְׁנָאֵמַר: "וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיָּה וּבְצֶל יָדִי כְּסִיתִיד לְנִטְע שְׁמִים וְלִיסַד אֲרִיז". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִף מְגִזֵּן עַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, שְׁנָאֵמַר: "וּבְצֶל יָדִי כְּסִיתִיד". וְלֹא אָמַר: אִף מְקָרֵב אֶת הָגְאוּלָּה, שְׁנָאֵמַר: "וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would

make peace for Me, they would make peace for Me.” (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says “And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to plant the heavens and to found the earth...” (Yeshayahu ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

64 השלשה דברים שעליהם העולם עומד היינו תורה ועבודה וגמ"ח

דברי שמעון הצדיק שהעולם עומד על שלושה דברים: תורה, עבודה וגמילות חסדים. אדמו"ר הזקן מראה ששלושתם הם צורות של ביטול.

משנה אבות א:ב:2: Pirkei Avot

שמעון הצדיק ה'ה משיח'י כנסת הגדולה. הוא ה'ה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 13

65 ונעשה לנו שם

דברי בוני המגדל: "נעשה לנו שם פן נפוז על פני כל הארץ". אדמו"ר הזקן מפרש את "שם" כשם הוי

בראשית י"א:4: Genesis 11:4

ויאמרו הבה נבנה-לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-לנו שם פן נפוז על-פני כל-הארץ:

And they said: 'Come, let us build us a city, and a tower, with its top in heaven, and let us make us a name; lest we be scattered abroad upon the face of the whole earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יא, ד.

66 פ"י שרצו ג"כ שיקבלו השפע מבחי" שם הוי"

הצמח צדק כותב שהם רצו שאותיות האלוקות המחיות אותם יהיו רק בבחינת מקיף עליהם, ולא יאירו בתוכם.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת דברים כרך ו פ' תצא ע' בישג "שרצו שיהי" אותיות אלקות המחיה אותם רק בבחי" מקיף לבד עליהם ושלא יאיר בפנימיות" ע"ש.

67 נאמר גבי יעקב שבעים נפש

מניין בני ביתו של יעקב שבאו למצרים כשבעים, כאשר המילה "נפשות" כתובה בלשון יחיד — "נפש", כסימן לאחדותם.

בראשית מ"ו:27: Genesis 46:27

ובני יוסף אשר-ילדו-לו במצרים נפש שנים כל-הנפש לבית-יעקב הָבָאָה מִצְרַיִם שְׁבָעִים:

And the sons of Joseph, who were born to him in Egypt, were two souls; all the souls of the house of Jacob, that came into Egypt, were threescore and ten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מו, כז.

פסקה 14

68 ואמנם הם ידעו

הצמח צדק דן בנקודה זו שם

הערת קה"ת

אוה"ת תבוא ע' תתרעב.

פסקה 15

69 חבור עצבים

"חבור עצבים אפרים הנח לו". חז"ל לומדים מכך על כוחה של האחדות: גם עובדי עבודה זרה המאוחדים ביניהם מניחים להם. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על דור הפלגה.

הושע ד':17: Hosea 4:17

חבור עצבים אפרים הנח לו:

Ephraim is joined to idols; Let him alone.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ד, יז.

פסקה 17

70 והיינו ע"י האחדות והתכללות

מאמר מאוחר יותר הדן בכוחה של האחדות וההתכללות

הערת קה"ת

ראה ד"ה תורה צוה תרנ"ד.

71 ולכן עשו העיר ומגדל

הצמח צדק דן שם בתכלית העיר והמגדל

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נצבים ע' אירפא.

72 וכמ"ש הראב"ע

הוא חוזר על הנקודה שבמאמר זה: הם בנו את העיר והמגדל כדי להתאחד, כך שכולם יתכנסו שם ולא יפרדו, ועל ידי האחדות יוכלו להמשיך טובה והשפעה גשמית גם בלי ביטול ועבודת ה'

הערת קה"ת

"שהכוונה שלהם בבנין עיר ומגדל כדי שיהי' להם אחדות, ע"כ עשו עיר ומגדל כדי שיתקבצו שם כולם ולא יפרדו איש מעל אחיו, וע"י האחדות שלהם היו יכולים להמשיך טובה והשפעה גשמי' אף שלא יהי' להם הביטול ועבודת השי"ת" — סה"מ תר"ל ע' ז. ראה גם תו"ח כאן סג, ד.

73 ע' בזהר פי נח דף ע"ד

התמליל המקביל מצטט את לשון הזהר שאליו מתייחסים כאן

הערת קה"ת

ראה הלשון במאמרי אדה"ז פרשיות ע' סב. אוה"ת בראשית כרך ו תתרע, א. בהמשך זאת חנוכה המזבח תר"מ סעי' יד. ובאוה"ת נ"ך כרך א ע' תקג. זהר זה נזכר בלקו"ת ר"ה ס, ב.

74 הן עם אחד

הפסוק שבו נפתח המאמר, המתפרש כאן: האחדות שלהם אכן נתנה להם כוח להמשיך השפעה עליונה ביותר

בראשית י"א:6: Genesis 11:6

ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות:

And the L-RD said: 'Behold, they are one people, and they have all one language; and this is what they begin to do; and now nothing will be withholden from them, which they purpose to do.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית יא, ו.

75 חבור עצבים

הפסוק מובא שוב כהוכחה לכך שאחדות ממשיכה השפעה מלמעלה גם למי שאינם ראויים לה.

הושע ד':¹⁷ Hosea 4:17

חבור עצבים אפרים הנחילו:

Ephraim is joined to idols; Let him alone.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 שהם היו הולכם בשרירות לבם

הצמח צדק מצטט שם קטע מחלק זה של המאמר

הערת קה"ת

קטע מובא באוה"ת פ' בלק ע' איו.

77 פן ישלח ידו

הסיבה שה' מנע מאדם את עץ החיים לאחר החטא. אדמו"ר הזקן מביא זאת כהקבלה: כוח עליון בידיים פגומות היה מחזק את הרע.

בראשית ג':²² Genesis 3:22

ויאמר ה' אלקים הן האדם הנה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם:

And the L-RD G-d said: 'Behold, the man is become as one of us, to know good and evil; and now, lest he put forth his hand, and take also of the tree of life, and eat, and live for ever.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית ג, כב.

78 הבה ונבלה שפתם

תגובת ה' למגדל: "הבה ונבלה שם שפתם"

בראשית י"א:⁷ Genesis 11:7

הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו:

Come, let us go down, and there confound their language, that they may not understand one another's speech.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם

המשנה מלמדת שפיזור הרשעים מועיל להם ולעולם, וכינוס הצדיקים מועיל להם ולעולם. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע: אחדות ממשיכה השפעה עליונה, והיא טובה רק אצל מי שיש בהם ביטול.

משנה סנהדרין ח':⁵ Mishnah Sanhedrin 8:5

בן סורר ומומר נדון על שם סופו, ימות זכאי ואל ימות חייב, שמייתמן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. יין ושנה לרשעים, הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. פזור לרשעים, הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. כנוס לרשעים, רע להן ורע לעולם, ולצדיקים, הנאה להן

והנאה לעולם. שקט לרשעים, רע להן ורע לעולם, ולצדיקים, הנאה להן והנאה לעולם:

A "wayward and rebellious son" is judged on account of his outcome: let him die innocent and let him not die guilty. For the death of the wicked benefits themselves and the world; [and the death] of the righteous, injures themselves and the world. Wine and sleep of the wicked benefit themselves and the world; of the righteous, injure themselves and the world. The scattering of the wicked benefits themselves and the world; of the righteous, injures themselves and the world. The assembling of the wicked injures themselves and the ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

80 השלום הוא הכלי המחזיק ברכה

דברי הסיום של המשנה: הקב"ה לא מצא כלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום. המאמר מסתיים במילים אלה כמסקנת הדיון

משנה עוקצים ג':¹² Mishnah Oktzin 3:12

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasures)" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halaftha said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength unto his people; ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Pardes Rimonim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/noach/4/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק